VERSO OHJELMA

VERSO-ohjelman vuosiraportti 2024

Raportti Suomen Sovittelufoorumi ry:n VERSO-ohjelman tuottamasta varhaiskasvatusyksiköiden, koulujen ja oppilaitosten restoratiivisen lähestymistavan ja sovittelun toiminnasta ja tuloksista

© Suomen Sovittelufoorumi ry. 2025

VERSO-ohjelma

Toimittajat: VERSO-ohjelman kouluttajat

Tilastodatan kerääjät ja tallentajat: VERSO-ohjelman kouluttajat sekä yhteistyöyksiköt

www.sovittelu.com

www.sovittelu.com/vertaissovittelu

Helsinki 2025

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO 4

2 TOIMINTA LUKUINA 5

2.1 Toiminnassa tavoitetut kohderyhmät vuonna 2024 5

2.2 Keskeiset tuotokset vuonna 2024 6

3 VERSO-OHJELMAN TOIMINNAN TAVOITTEET JA KESKEISET TULOKSET VUONNA 2024 9

3.1 Vertaissovittelu kouluilla 9

3.1.1 Tavoitellut tulokset 9

3.1.2 Todennetut tulokset 10

3.1.3 Kiinnostavia poimintoja 15

3.1.4 Oppilaan ääni 16

3.2 Mini Verso varhaiskasvatuksessa 16

3.2.1 Tavoitellut tulokset 16

3.2.2 Todennetut tulokset 17

3.2.3 Kiinnostavia poimintoja 21

3.2.4 Lasten ääni 22

3.3 Aikuisjohtoinen Resto-toiminta opetus- ja kasvatuskentällä 23

3.3.1 Tavoitellut tulokset 24

3.3.2 Todennetut tulokset 24

3.3.3 Kiinnostavia poimintoja 26

3.3.4 Aikuissovittelijoiden ääni 28

3.4 Toiminnan ylläpidon tuki ja toimintakulttuurin vahvistaminen 29

3.4.1 Tavoitellut tulokset 29

3.4.2 Todennetut tulokset 29

3.4.3 Kiinnostavia poimintoja 34

3.5 Huoltajien mukaan ottaminen toimintaan 35

3.5.1 Tavoitellut tulokset 35

3.5.2 Todennetut tulokset 35

3.5.3 Kiinnostavia poimintoja 37

3.5.4 Huoltajien ääni 37

4 HUOMIOITA TULOKSISTA VUOSIEN VARRELTA 39

5 YHTEENVETO JA KATSE TULEVAAN 46

1 JOHDANTO

Riidoista riemuun! Kohti sovittelun taitoa varhaiskasvatuksesta peruskouluun - ja sen yli!

VERSO-ohjelma tuo varhaiskasvatuksen ja opetusalan ammattilaisille sekä lapsille, oppilaille ja opiskelijoille restoratiivisia kohtaamisen menetelmiä arjen toimintaan. Restoratiivinen lähestymistapa vahvistaa ja opettaa kunnioittavaa kohtaamista sekä sovittelevaa toimintakulttuuria. Restoratiivinen sovittelu tarjoaa vaihtoehtoisen ratkaisuja hakevan menetelmän käsitellä arjessa syntyviä ristiriitoja – niin lasten/oppilaiden keskinäisiä, kuin myös oppilaiden ja koulun aikuisten välisiä konflikteja.

Sovittelu on selkeä toimintamalli, jonka avulla koulutetut sovittelijat auttavat riidan osapuolia itse löytämään ratkaisun ristiriitaansa. Osapuolet saavat kertoa oman näkemyksensä tapahtuneesta, kuvata tuntemuksiaan ja pohtia eri ratkaisuvaihtoehtoja. Mallia noudattamalla edetään sopimukseen, jonka toteutumista seurataan. Sovittelulla puututaan mieltä pahoittavaan toimintaan mahdollisimman varhain. VERSO-ohjelmaa toteuttavissa kouluissa tai oppilaitoksissa sovittelijoina toimivat sekä vertaissovittelijoiksi koulutetut oppilaat/opiskelijat että koulutetut aikuissovittelijat. Varhaiskasvatusyksiköissä koulutetaan kasvattajille sovittelevan työotteen taidot, ja lapsille sovittelevan kohtaamisen askeleet.

Vuosiraportti VERSO-ohjelmasta laaditaan vuosittain. Sen pohjana on avustuksen myöntäjän (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA) edellyttämä vuotuinen tuloksellisuusraportti ja siihen kerätty tieto. Toiminnan tuloksellisuutta arvioidaan STEA:n toimesta vuosittain ja VERSO-ohjelma on kuulunut parhaaseen ”erittäin hyvä” tuloksellisuusluokkaan jo viimeiset kaksi vuotta. Kaikki kentältä saatu data ei kuitenkaan mahdu verkkoasioinnin lomakkeelle, joten tämän vuosiraportin tavoitteena on avata laajemmin ja lukijaystävällisemmin niin tilastoihin kerättyä numeerista tietoa kuin kyselyin ja haastatteluin kentältä saatua informaatiota. Aiempien vuosien vuosiraportit vuodesta 2017 alkaen ovat luettavissa VERSO-ohjelman kotisivulta: https://sovittelu.com/vertaissovittelu/verso-ohjelman-tilastoraportit/

STEA Sosiaali- ja terveysalan avustuskeskus myönsi VERSO-ohjelmalle yhteensä 514 000 euron avustuksen vuodelle 2024. Muut tulot huomioiden VERSO-ohjelman kokonaisbudjetti oli hieman vajaa 700 000 euroa. VERSO-ohjelma on saanut rahoitusta Raha-automaattiyhdistykseltä vuodesta 2008 alkaen. Ennen tätä ohjelma sai kaksivuotisen avustuksen Opetusministeriöltä. Vuosittain avustussumma on kasvanut haetun mukaisesti aina vuoteen 2021 saakka, jolloin saatiin tarkemmat rajaukset mm. henkilötyövuosien määrään niin, että avustuksen myöntäjä totesi avustuksen kattavan yhdeksän henkilötyövuotta sekä toiminnan kulut. Vuodesta 2021 eteenpäin onkin haettu avustusta tämä rajaus huomioiden eikä avustussummaa ole nostettu kuin yleisen hintojen nousuun liittyvän indeksikorotuksen rajoissa.

Avustuspäätöksessä linjataan, että avustus on myönnetty lasten ja nuorten kokeman kiusaamisen ja häiriökäyttäytymisen vähentämiseen ja havaittujen tilanteiden käsittelyyn päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa, sekä vertaissovittelutoiminnan ja siihen liittyvän oppilaiden ja henkilökunnan vapaaehtoisen sovittelutyön ja restoratiivisen toiminnan tukemiseen koulutusten ja tiedottamisen kautta.

Vuoden 2024 aikana ohjelmassa toimi yhteensä 10 kouluttajaa. VERSO-ohjelma kouluttaa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. VERSO-ohjelman toimintaa oli vuoden 2024 päättyessä toteutettu 200 paikkakunnalla eri puolilla Suomea.

Tutustu VERSO-ohjelman laajaan toimintaan kotisivullamme: https://sovittelu.com/vertaissovittelu/

2 TOIMINTA LUKUINA

VERSO-ohjelman toimintaa toteuttavat toisaalta ohjelman työntekijät, ja toisaalta koulutettujen yksiköiden väki. VERSOn kouluttajat tekevät MiniVerso-, Verso- ja Resto-toiminnan käynnistävien koulutusten lisäksi jatkuvasti myös näitä toimintoja tukevaa ja ylläpitävää työtä sekä koulutetuissa yksiköissä että yleisemmin kohdistettuna kaikille toimintaa toteuttaville yksiköille. Kuitenkin varsinainen restoratiivisen kohtaamisen ja sovittelun työ toteutuu sadoissa koulutetuissa yksiköissä lasten, oppilaiden ja aikuisten toimesta: arjessaan he käyttävät oppimiaan taitoja sekä ennaltaehkäisevästi että purkaessaan ristiriitatilanteita – luoden näin turvallisempaa ja toimivampaa yhteisöä.

Tässä luvussa nostamme esiin VERSO-ohjelman tunnuslukuja, joita yhteisellä työllä saadaan vuosittain aikaan ja joiden kautta havainnollistetaan toiminnan laajuutta ja vaikutuspiirissä olevia ihmisiä.

2.1 Toiminnassa tavoitetut kohderyhmät vuonna 2024

4805 lasta ja oppilasta koulutuksissa
7394 aikuista koulutuksissa
16109 aktiivista toimijaa kentällä (arvio)
36862 sovittelussa ollutta, oman riitaansa selvittänyttä oppilasta
VERSO-ohjelma toimii jo 200 paikkakunnalla ympäri Suomen

VERSO-ohjelmassa kohdataan lapsia ja oppilaita pääasiassa koulutuksissa. Pidämme tätä erityisen tärkeänä ja haluamme aktivoida lapsia ja oppilaita aktiivisiksi toimijoiksi varhaiskasvatusyksiköihin, kouluihin ja oppilaitoksiin tekemään päivittäin työtä turvallisuuden ja osallisuuden eteen. Myös kentän aikuisilla on tärkeä rooli tukea yhdessä VERSO-ohjelman kouluttajien kanssa tätä lasten ja nuorten osallisuutta yhteisön toiminnassa. Vuonna 2024 kohdattiin koulutuksissa 4805 lasta ja oppilasta ja 7394 aikuista. Monen vuoden tilasto-otantaan perustuen arvioimme, että vuonna 2024 kentällä toimi VERSO-ohjelmaa toteuttavissa yksiköissä yhteensä yli 16000 aktiivista toimijaa eri rooleissa. Vuosittain pelkästään kouluissa ja oppilaitoksissa vertaissovitteluissa on yli 36000 osapuolena ollutta oppilasta. Varhaiskasvatuksessa tehtyjen sovitteluiden määriä ei tilastoida tarkemmin, mutta koulutetuissa yksiköissä aikuisista 68% kertoo käyttävänsä MiniVersoa riitatilanteissa aina tai usein.

Vuoden 2024 loppuun mennessä:
2088 koulutettua MiniVerso-yksikköä
962 koulutettua Verso-koulua
2890 Resto-koulutettua henkilöstön jäsentä

VERSO-ohjelma on kouluttanut ja käynnistänyt toimintaa Vertaissovittelun osalta jo 25 vuotta ja MiniVerson ja Reston tiimoilta n. 15 vuotta. Vuoden 2024 loppuun mennessä koulutettuja yksiköitä on varhaiskasvatuksessa kertynyt jo yli 2000, perusopetuksessa ja toisella asteella lähes 1000 ja koulutettuja sovittelevia Resto-aikuisiakin jo lähes 3000 henkilöä. Arviomme mukaan n. 70% koulutetuista yksiköistä ja henkilöistä käyttää opittuja taitojaan ja toteuttaa VERSO-ohjelmaa yksiköissään.

Monikulttuurisuus ja -kielisyys on yksi kasvatuskentän haasteista ja myös mahdollisuuksista tänä päivänä. VERSO-ohjelma pyrkii vastaamaan siihen, että myös esimerkiksi jotain muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvat lapset ja huoltajat saavat tietoa ja voivat osallistua toimintaan omassa varhaiskasvatus- tai kouluyksikössään. Materiaalia tuotetaan myös muulla kuin suomen ja ruotsin kielillä huomioiden kentän tarpeita. Jaamme aktiivisesti materiaalia sähköisten materiaalipankkien kautta, jotka ovat aina koulutettujen yksiköiden käytössä. Levitämme myös kentällä kehitettyjä hyviä käytäntöjä kaikille toimijoille eteenpäin, jotta kaikki koulutetut yksiköt pääsevät hyötymään muualla kehitetyistä toimivista käytänteistä.

2.2 Keskeiset tuotokset vuonna 2024

110 MiniVerson koulutustapahtumaa
84 MiniVerson koulutuksellista nukketeatteriesitystä
251 Verson koulutustapahtumaa
85 Resto-sovittelun koulutuspäivää
74 Ylläpidon tuen tapaamista
12 Mentoritoiminnan tapaamista
1 Valtakunnallinen Rönsy-seminaari
2 Valtakunnallista Huoltaja-webinaaria

MiniVerso-toiminnassa henkilöstö hyödyntää MiniVerso-mallia, jossa lasten asiantuntijuutta ja konfliktin omistajuutta vahvistetaan, kun lasten riitoja ratkaistaan sekä samalla tuetaan vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua arjessa. Lapsille mallinnetaan sovittelua nukketeatterin sekä sovitteluleikin keinoin. Vuoden aikana toteutui 110 MiniVerson koulutustapahtumaa, joiden sisällä toteutui 84 lapsille suunnattua MiniVerson koulutusta nukketeatterin keinoin. Toiminta käynnistettiin 71 uudessa varhaiskasvatusyhteisössä.

Verso-koulutukset tuottavat sovittelumallin, jossa koulutetut osapuolia hieman vanhemmat vertaissovittelijat sovittelevat oppilaiden välisiä konflikteja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vertaissovittelijoiden toimintaa tukee vapaaehtoisista henkilökunnan jäsenistä koottu Verso- aikuisten tiimi. Vuonna 2024 toteutui yhteensä 251 Verson koulutustapahtumaa. Toiminta käynnistettiin 29 uudessa kouluyksikössä.

Resto-koulutus tuottaa yhteisölle valmiuden aikuisjohtoiseen sovitteluun, jossa koulutetut henkilökunnan jäsenet sovittelevat mielipahaa tai kiusaamista, joka ei sovellu esim. vertaissovitteluun. Resto-koulutus antaa sovittelijatehtävän lisäksi valmiudet toteuttaa ryhmäyttävää toimintaa restoratiivisella lähestymistavalla vahvistaen ryhmien vuorovaikutusta. Resto-koulutetut toimivat usein myös yksikkönsä sovittelutoimintaa koordinoivina ja tukevina henkilöinä.

Toimintaa ylläpitävillä koulutuksilla koulutetaan uusia MiniVerso- ja Verso-toimijoita sekä kehitetään yhteisön toimintakulttuuria. Ylläpidon tuen tapaamisilla tuetaan yksikön MiniVerso- ja Verso-toimijoita ja tarjotaan tukea toiminnan ylläpitoon, juurruttamiseen ja kehittämiseen oman yksikön sisällä. Mentorointi tukee hyvien toimintatapojen jakamista ja edistää toimintakulttuurin muutosta. Huoltajille suunnatut webinaarit lisäävät huoltajien tietoisuutta sovittelutoiminnasta, tukevat sovittelutoimintaa toteuttavien yksiköiden ja kodin välistä yhteistoimintaa ja antavat sovittelevia välineitä oman lapsen kohtaamiseen kotona.

Käynnistävät ja ylläpitävät koulutukset sekä toiminnan uudelleen käynnistykset

Sovittelutoimintaa koulutetaan kouluilla ja varhaiskasvatusyksiköissä sekä käynnistävin, ylläpitävin, syventävin että myös toisinaan toimintaa uudelleen käynnistävin koulutuksin. Eri pituisilla koulutusosioilla koulutetaan sovittelun eri toimijoita: lapsia, oppilaita, vastuuaikuisia, koko henkilöstöä, esihenkilöitä jne. Uudelleen käynnistävät koulutukset ovat pandemiavuosien toiminnan hiipumisen jälkeen lisääntyneet etenkin koulujen Vertaissovittelu-toiminnan kohdalla: yhteisö muistaa Verson hyvät kokemukset ja tahtoo sovittelut jälleen käyntiin.

Vuonna 2024 sovittelutoiminnan **käynnistykseen** liittyviä koulutustapahtumia toteutettiin yhteensä 181, joista 102 Vertaissovittelun käynnistykseen liittyviä koulutuksia kouluilla/oppilaitoksilla, ja 79 MiniVerson käynnistykseen liittyviä koulutusosioita varhaiskasvatuksen kentällä. Uudelleen käynnistäviä koulutuksia oli 45.

Jotta toiminta juurtuu ja tulee osaksi yhteisön arkea, tarvitaan ajoittain myös **ylläpidon** koulutuksia. Näitä toteutettiin yhteensä 190, joista 147 oli Vertaissovittelun ylläpitoon liittyviä koulutuksia kouluilla/oppilaitoksilla, ja 31 MiniVerson ylläpitoon liittyviä koulutuksia varhaiskasvatuksen kentällä, ja lisäksi vielä 12 alueellisten MiniVerso- tai Verso-toimintaa tukevien mentoriryhmien koulutuksia.

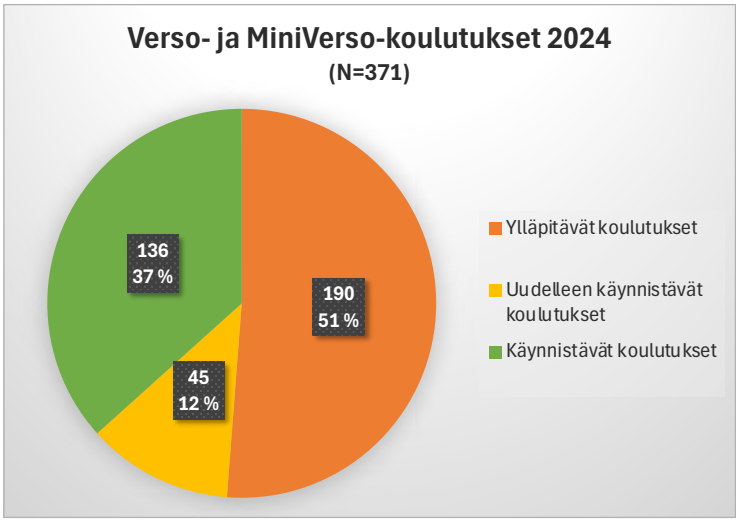

Yllä olevan kuvion kohdalla on hyvä huomioida, että koulutukset ja koulutustapahtumat (tekstissä aiemmin) ovat laskentatavaltaan erilaiset. Yksi käynnistävä koulutus sisältää kaksi tai kolme eri

koulutustapahtumaa: MiniVersossa usein lasten ja koko henkilöstön koulutustapahtumat, Versossa koko henkilöstön, oppilaiden ja vielä erikseen toimintaa tukevien Verso-aikuisten koulutustapahtumat.

Syventäväksi koulutukseksi voidaan kutsua henkilökunnan pidempää Resto-koulutusta, joka osaltaan on myös Verso- ja MiniVerso-toimintaa ylläpitävää, sillä Resto-koulutuksen osallistujat ovat pääosin samoista yksiköistä, joissa on jo käynnistetty Verso- tai MiniVerso aiemmin. Resto-koulutus toteutuu yleisimmillään yhteensä viiden päivän kokonaisuutena. Koulutuksia vuoden 2024 aikana toteutui yhteensä 17, joissa toteutui 85 koulutuspäivää.

3 VERSO-OHJELMAN TOIMINNAN TAVOITTEET JA KESKEISET TULOKSET VUONNA 2024

Tässä luvussa esitellään VERSO-ohjelman toimintaa tavoitteittain. STEA-rahoitushakemukseen on muotoiltu viisi tavoitetta: näistä kukin koskee yhtä VERSO-ohjelman erillistä toimintoa. Jokaisen tavoitteen kohdalla on avattu sitä, minkälaisia tuloksia etukäteen ajateltiin toiminnalla saavutettavan. Todennetut tulokset vuodelta 2024 on esitelty omassa kappaleessaan. Lisäksi on nostettu kentän toimijoiden omia näkemyksiä, kommentteja ja kohtaamisissa kuultuja asioita omaksi kappaleekseen.

Tavoitteet ja tavoitellut tulokset ovat suoraan rahoitushakemuksesta lainattuja tekstejä. Todennetut tulokset ja kentän toimijoiden näkemykset perustuvat laajaan monipuoliseen materiaaliin, jota ohjelman kouluttajat systemaattisesti keräävät vuoden aikana kentältä. Tiedonkeruuta tehdään syventävin haastatteluin sekä jatkuvana ja otantoihin perustuvina kyselyinä kentällä toimiville lapsille, oppilaille ja aikuisille.

Varhaiskasvatuksen kentällä MiniVersosta kerätään tietoa lapsilta haastatteluin ja henkilöstöltä kyselyin. Kouluissa ja oppilaitoksissa kerätään kyselyllä tietoa sekä Verso-toimintaan osallistuvilta oppilailta ja aikuisilta että myös heiltä, jotka eivät aktiivisesti toimintaan osallistu. Lisäksi sekä vertaissovitteluun (Verso) että aikuisjohtoiseen sovitteluun (Resto) osallistuneilta oppilailta kerätään kokemuksia sovittelusta erillisellä kyselyllä. Toimintaa toteuttavilta yksiköiltä kerätään myös yksikkökohtaista tietoa toiminnasta sekä kyselyin että haastatteluin. Lisäksi toimintaa toteuttavien yksiköiden lasten ja oppilaiden huoltajilta kysytään otantana heidän käsityksiään VERSO-ohjelmasta ja toiminnan merkityksestä.

3.1 Vertaissovittelu kouluilla

Tavoite:

VERSO-ohjelman koulutuksen saaneet oppimisyhteisöjen jäsenet ovat saaneet tietoa vertaissovittelutoiminnasta (Verso) omalla koululla. Mielipaha- ja kiusaamistilanteita ohjataan tapauskohtaisen harkinnan perusteella vertaissovitteluun. Vertaissovittelua käytetään aktiivisesti koulun arjessa. Vertaissovittelu johtaa siihen, että koettu kiusaaminen ei enää toistu.

3.1.1 Tavoitellut tulokset

Verso-toiminnan käytännöistä on tiedotettu oppilaita, henkilöstöä ja huoltajia. Vertaissovittelua käytetään yhtenä konfliktien hallintamenetelmänä. Vertaissovittelu johtaa lähes aina sopimukseen ja käyttäytymisen muutokseen. Suurin osa osapuolista kertoo pitäneensä antamansa lupauksen ja tilanteen korjautuneen. Oppilaat kokevat turvallisuuden vahvistuvan Verso-toiminnan myötä. Henkilöstö kokee Verso-toiminnan vastaavan hyvin yhteisön kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja käsittelyn tarpeeseen arjessa.

3.1.2 Todennetut tulokset

Kouluyhteisöissä 92% kokee, että Verso-toiminta tunnetaan hyvin
Sovitteluista 94% päätyi sovintoon
Näistä 93% sopimus piti ja käyttäytyminen muuttui
Osapuolista 89% koki tilanteen korjaantuneen vertaissovittelun jälkeen
96% koki Verso-toiminnan lisäävän turvallisuutta koulussa

Aiempien vuosien tapaan vuoden 2024 tilastokysely osoittaa, että suurimmassa osassa (93,7%) vertaissovitteluun ohjatuista tapauksista oli syntynyt sopimus, ja lähes kaikki (92,8%) näistä sopimuksista todettiin seurantatapaamisessa pidetyiksi. Tämän perusteella voidaan todeta, että näissä tapauksissa riidat oli saatu selvitettyä niin, ettei mieltä pahoittanut käytös ole jatkunut enää sovittelun jälkeen - vertaissovittelu johtaa lähes aina sopimukseen ja käyttäytymisen muutokseen. Myös sovittelun osapuolten vastaukset väittämään 'Sovittelun jälkeen tilanne korjaantui' vahvistavat tätä tulosta (219 vastaajaa). Suurin osa osapuolista kertoo tilanteen korjautuneen.

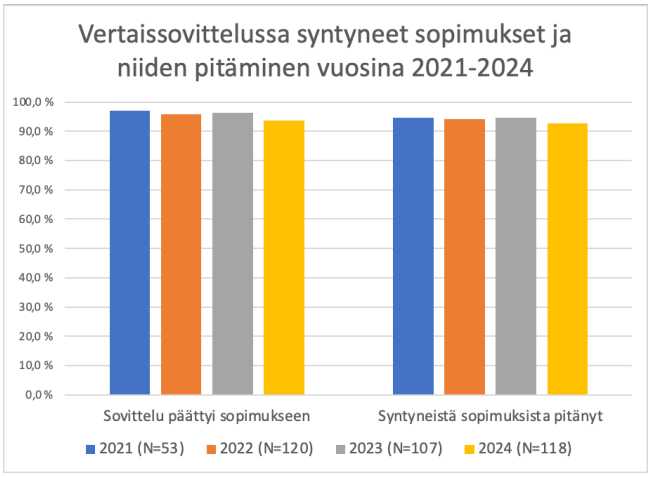

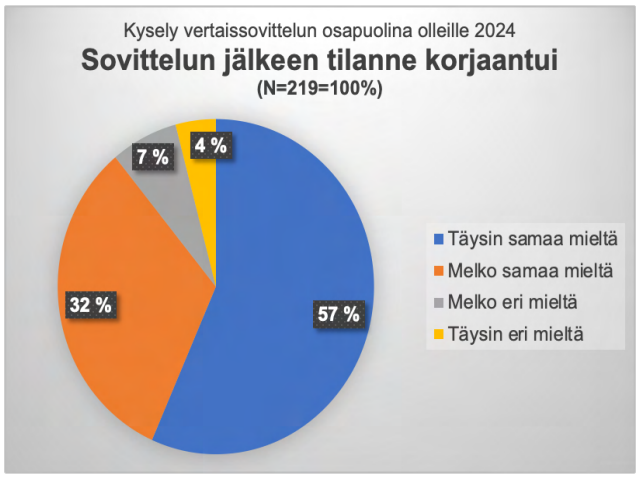

Vuonna 2024 kyselyihin saatiin vastaus 118 koululta. Koulujen vastausten perusteella voidaan laajemmin arvioida, että vuosittain Verso-toiminnan piirissä toteutuu noin 13000 vertaissovittelua.

Verso-toiminnan tunnettuudesta ja käytöstä kysyttäessä oppilaiden ja henkilökunnan vastausten perusteella kävi ilmi, että tapauksia ohjataan kouluissa pääosin aktiivisesti vertaissovitteluun. Koulujen oppilaista ja henkilöstöstä 92% koki, että Verso-toiminta tunnetaan koululla hyvin/melko hyvin ja 61% kokee, että riidat ohjataan Versoon aina tai usein. Kuitenkin 7,7% vastaajista koki, että tuntee Verso-toiminnan huonosti tai ei lainkaan, ja vastaajista 3,4% koki, että ei riitoja ohjata koulussa lainkaan vertaissovitteluun.

”

”Kyllä niitä (riitoja) jää (selvittämättä) mutta ei nyt kaikkee voi aikuiset ehtiäkään puuttumaan ku 500 oppilasta ja 3 välkkävalvojaa ja näin.”

-Versossa osapuolena olleen kommentti

Seuraavat kuviot esittävät nämä asiat kooten kerätyn tilastotiedon:

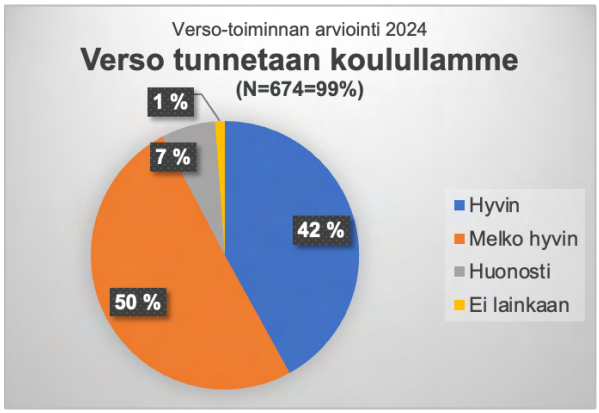

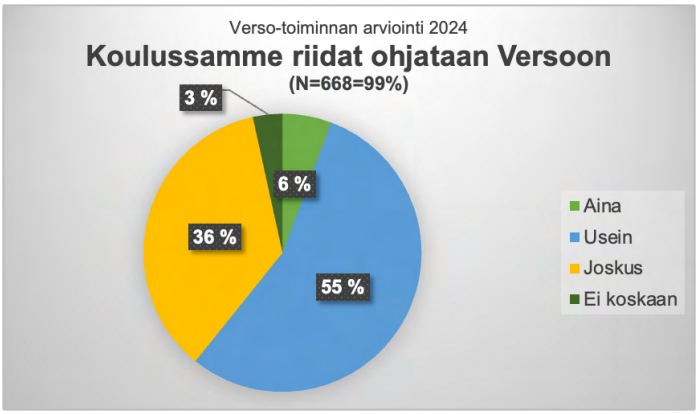

Vaikuttaa siltä, että henkilöstö osaa hyvin hyödyntää vertaissovittelua arjessaan ja toiminta on juurtunut osaksi toimintakulttuuria. Tulokset näyttävät tapauskohtaisen harkinnan tuottaneen onnistuneita tuloksia niissä tapauksissa, joissa konfliktitilanteet on ohjattu vertaissovitteluun. Sovitteluun on saatu tarkoituksenmukaiset konfliktit. Kun vertaissovittelua hyödynnetään aktiivisesti, voidaan nähdä myös sen vaikutus konfliktien ratkeamisessa.

Kuitenkin reilu kolmasosa vastaajista vastasi tilanteita vietävän vertaissovitteluun vain joskus. Kouluttajien koulujen henkilöstön kanssa käytyjen keskustelujen perusteella on huomattu, että osa lapsista tarvitsee riitatilanteiden selvittämiseen aikuisen tukea ja läsnäoloa, jonka vuoksi kaikki tilanteet eivät luonnollisestikaan sovellu ohjattavaksi vertaissovitteluun. Keskustelujen perusteella on myös käynyt ilmi, että vertaissovittelua hyödynnetään kouluilla toisinaan joustavasti mm. siten, että tapausta sovitellaan ensin oppilaiden kesken ja sen jälkeen tarvittaessa jatketaan vielä aikuisten kanssa. Tällaisissa ns. hybridisovitteluissa hyödynnetään vertaissovittelun toimintamallia, vaikka ko. tilanteista ei syntyisikään vertaissovittelusopimusta.

Verso-aikuisten haastatteluista käy ilmi, että koko henkilöstön yhteinen sitoutuminen vertaissovittelun tilausten tekemiseen on toisinaan haastavaa. Toimintaan sitoutuminen vaatii yhteistä keskustelua, johdon tukea sekä ajatusmaailman muuttamista: rangaistuksista ratkaisuihin. Seuraavat Verso-toiminnan ylläpidon keskusteluista vuonna 2024 poimitut henkilöstön kommentit valottavat tätä:

”

”Mielestäni, kun tällainen hyväksi luokiteltu toiminta on otettu koulussamme käyttöön, toivoisin opettajista ja muun henkilökunnan sitoutumaan asian eteen panostamista ja yhteen hiileen puhaltamista. Tässä kun ajetaan kaikkien hyvinvointiin, niin pieni ylimääräinen ponnistus jokaisen osalta on kuin laittaisi lantteja pankkiin. Kiitos.”

"Se vaatii, että oikeesti tajutaan mistä on kyse: tavallaan niinkun poisopitaan siitä jäkätyskulttuurista."

"Vaatii aika vähän yhteisöltä! Muille ei ainakaan vaativaa. Vaatisi sen, että avaisivat isommat Verso-silmälasit, näkisivät tilanteita paremmin."

Mitä Versossa sitten sovitellaan? Tapauskohtaisen harkinnan myötä vertaissovitteluun ohjatut tapaukset olivat koulujen kertoman mukaan vuonna 2024 luonteeltaan pääasiassa sanallisia (47%) ja fyysisiä (35%). Sanalliset tapaukset ovat esimerkiksi nimittelyä, juoruilua, selän takana puhumista. Fyysisten tapausten vieminen Vertaissovitteluun puhututtaa usein kouluyhteisössä. Toisinaan koulu päättää, että mitään fyysistä ei voida sovitella Versossa – kun taas pääosa kouluista linjaa siten, että 'oppilaan kokoiset' tapaukset voidaan sovitella Versossa. Tällä tarkoitetaan fyysisissä tilanteissa esimerkiksi tönimistä, tökkimistä, läpsimistä, nipistelyä. Vuoden 2024 kyselyssä ilmoitettuja tapauksia oli yhteensä 2814, vastaukset tulivat 118 eri koululta. Tämä otos näyttää, että myös fyysisiä tapauksia sovitellaan. Tuloksista voidaan päätellä, että vertaissovittelulla puututaan tapauksiin ansiokkaasti, henkilökunta osaa hyödyntää tapauskohtaista harkintaa ja samalla näissä tilanteissa henkilökunnan työmäärä mahdollisesti vähenee.

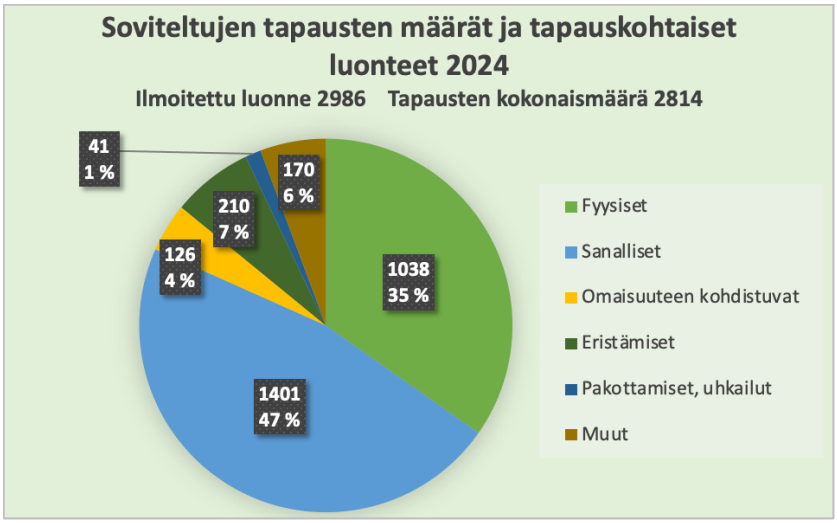

Kyselyissä yhtenä merkittävänä teemana on oppilaiden ja aikuisten yleinen turvallisuuden kokemus kouluyhteisössään. Kun Verson vaikutuksesta turvallisuuden kokemukseen kysyttiin kouluilta satunnaisilta 640 oppilaalta ja aikuiselta, saatiin tulos, että heistä 79% kokee Verson lisäävän turvallisuutta koulussa paljon tai melko paljon. Toisaalta vastaajista 4% kertoi, että vertaissovittelutoiminta ei ole lisännyt turvallisuutta lainkaan. Useimmat näistä vastaajista olivat sellaisia oppilaita, joilla ei ollut lainkaan omaa kokemusta Versosta osapuolen tai vertaissovittelijaoppilaan roolissa, joten vaikuttaa siltä, että ymmärrys ja omakohtaisuus Versosta auttaa näkemään Verso-toiminnan merkityksen selvemmin.

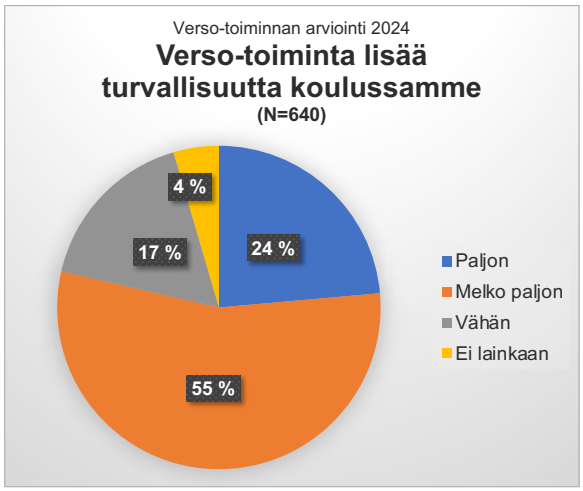

Kun edellä mainitusta aineistosta erotellaan oppilaiden ja aikuisten vastaukset turvallisuuden lisääntymiseen, voidaan havaita, että vaikka vastaukset ovat samansuuntaisia, niin oppilailla on positiivisempi käsitys Verso-toiminnan tuomasta turvallisuudesta kuin aikuisilla.

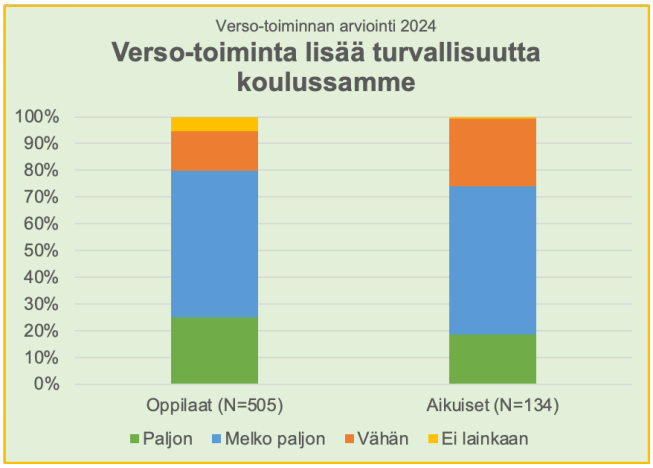

Turvallisuuden kokemuksesta itse vertaissovittelussa kysyttiin myös erikseen 219 satunnaiselta 'Verson asiakkaalta' eli heiltä, jotka olivat olleet Versossa osapuolena selvittämässä omaa konfliktiaan. Heidän kokemuksensa ovat keskiössä toiminnan kehittämisessä. Vastaajat olivat eri ikäisiä oppilaita eri puolilta Suomea. Osapuolten kokemukset Versosta ovat suurilta osin positiivisia. Heidän mukaansa vertaissovittelussa saadaan tilanteet ratkaistua turvallisessa ilmapiirissä: 95% vastasi olevansa täysin tai melko samaa mieltä siitä, että heillä oli turvallinen olo vertaissovittelussa.

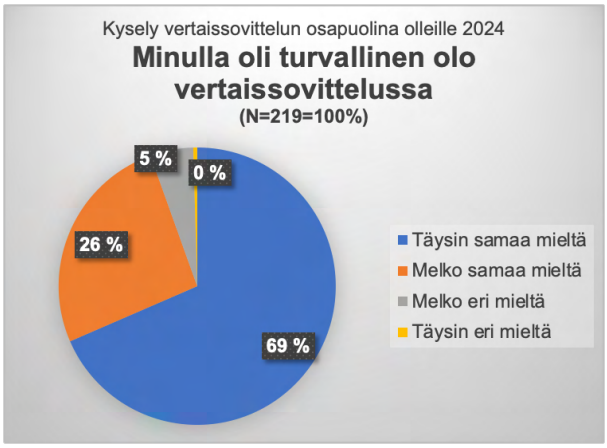

Lisäksi vertaissovittelun osapuolista 89% koki tilanteen korjaantuneen vertaissovittelun jälkeen.

> *"Kyl versolla on ilmapiiriin vaikutusta ku oppilaat ymmärtää paremmin niin helpommin niille kertoo juttuja ja voi oikasta väärinkäsityksiä. Kun siellä sovittelussa pystyy havainnoimaan tilannetta enempi niin se tulee eri tavalla kunnolla selvitettyä kuin että siinä aikuisten kanssa nopeesti käydään läpi."*
>
> -Versossa osapuolena olleen kokemus

> *"Verso on minun mielestäni tosi hyvä, koska siinä riidat ei jää hautumaan ja niistä keskustellaan."*
>
> -Verso-oppilas

Koulutustilanteissa kouluttajat kyselevät oppilaiden näkemyksiä siitä, miten heidän mielestään Vertaissovittelu eroaa aikuisjohtoisesta sovittelusta. Vertaissovittelijat kertovat usein, että heidän kanssaan sovittelu on joissain tilanteessa helpompaa kuin aikuisten, sillä lapset ja nuoret ymmärtävät paremmin toinen toisiaan.

> *”Se kuinka keski-ikäiset yrittävät olla nuorekkaita todistaa vaan kuinka vieraantuneita ne ovat meistä. Joten siksi on hyvä että verso sovittelijat ovat nuoria.”*
>
> -Verso-oppilas

Koulujen henkilöstö kokee, että Verso-toiminta vastaa mm. oppilaiden osallistamisen ja vastuunoton lisäämisen sekä kiusaamisen ennaltaehkäisyn tarpeisiin ja kolmannes mainitsee sen myös ehkäisevän kiusaamista arjessa.

Haastatteluissa kouluyhteisöt kuvasivat sitä tarvetta, minkä he tunnistavat heillä olleen Verso-toiminnan käynnistämiselle. Tässä koulujen henkilöstölle tehdyssä kyselyssä, joka toteutettiin puolisen vuotta Verso-toiminnan käynnistymisen jälkeen, 30% vastaajista kuvasi, että tarve vahvistaa oppilaiden osallisuutta oli ollut keskeisin syy Verso-toiminnan käynnistämiselle, ja 20% vastaajista vastasi Verso-toiminnan käynnistämisen tarpeeksi sen, että pienten riitojen selvittely oppilaiden avulla helpottaisi koulun aikuisten työtä vähentäen aikuisten selvittelyn taakkaa. Koulujen aikuiset kertovat, että Verso on vastannut tarpeeseen ja he ovat saaneet apua työhönsä Verso-toiminnasta. Verso-toiminta kannustaa koulujen henkilökuntaa tarttumaan herkemmin tilanteisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Vuonna 2024 käynnistetyille kouluille tehdyn haastattelun (N=30 koulua) pohjalta voidaan todeta, että Verso-toiminta on tuonut kouluille lisää osallisuutta, ja samalla on syntynyt itu toimintakulttuurille, jolla ennaltaehkäistään oppilaiden välisiä konflikteja. He, jotka kokivat (vastaajista 2), ettei Verso-toiminnalla ole saatu näkyviä toimintakulttuurin muutoksia, kertoivat sen johtuneen siitä, ettei toiminta ollut ollut käynnissä riittävän pitkään kyselyä tehdessä. Pidempään Verso-toimintaa toteuttaneiden koulujen henkilöstön vastauksissa 75% kokee, että Verso-toiminta on edistänyt osallisuuden toimintakulttuuria paljon tai melko paljon.

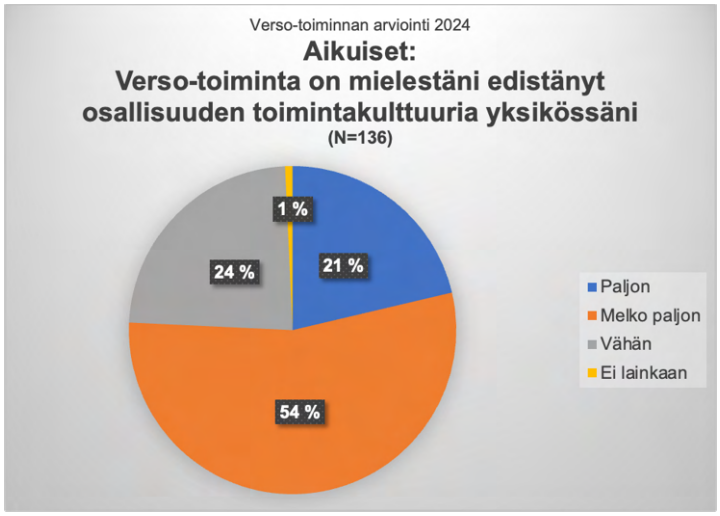

3.1.3 Kiinnostavia poimintoja

Versossa omaa riitaansa selvittämässä käyneiden osapuolten kyselyssä 2024 oli mm. monivalintaväite 'On hyvä, että koulussa on vertaissovittelutoimintaa', vastausasteikon vaihtuessa täysin samaa mieltä - ja täysin eri mieltä -vaihtoehtojen välillä. Kun aineistosta erotellaan ne, jotka toisen kysymyksen kohdalla vastasivat tilanteensa korjaantuneen sovittelun jälkeen, niistä jotka eivät kokeneet tilanteensa korjaantuneen – ja katsotaan mitä nämä kaksi ryhmää vastasivat siihen, onko hyvä että koululla on Verso-toimintaa; nähdään kiinnostava havainto: myös heistä, jotka kokivat ettei oma tilanne ollut korjaantunut sovittelun myötä, suurin osa (91%) vastasi kuitenkin, että on hyvä että koulussa on vertaissovittelua.

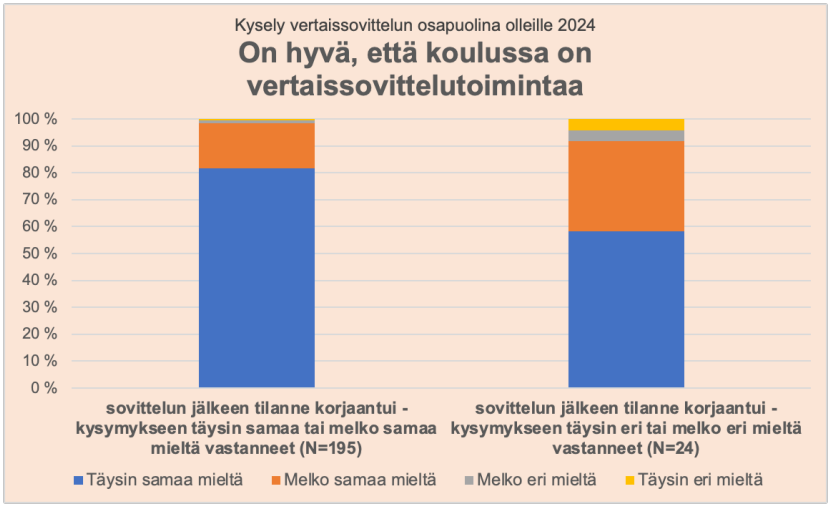

Verso-toiminnan tärkeyttä kuvaavasta kaaviosta nousee esille hyvin aikuisten ja oppilaiden erilaiset tarpeet sovittelutoiminnalle. Vastaajina oli 525 oppilasta ja 138 koulun aikuista. Oppilaat kokivat Verso-toiminnassa tärkeimmiksi seikoiksi sen, ettei Versossa jaeta rangaistuksia (64%) ja että siinä saa itse osallistua (61%) - kun taas aikuiset kokivat toiminnalle tärkeimpänä asiana oppilaiden osallisuuden (86%) ja kuulluksi tulon (72%). Oppilaat mainitsivat merkittäväksi seikaksi myös sen, että sovittelu on nopea keino ristiriitojen selvittelyyn, aikuisille tällä ei näyttänyt olevan suurtakaan merkitystä. Kiinnostavan tuloksesta tekee se, että oppilailla on enemmän tahtotilaa ratkaista riidat jollain muulla tavalla kuin rangaistusten kautta, heille on merkittävää, että riidat ratkaistaan nopeasti ja he ovat motivoituneita ottamaan osallisuuden haltuun, kun heille luodaan siihen tila.

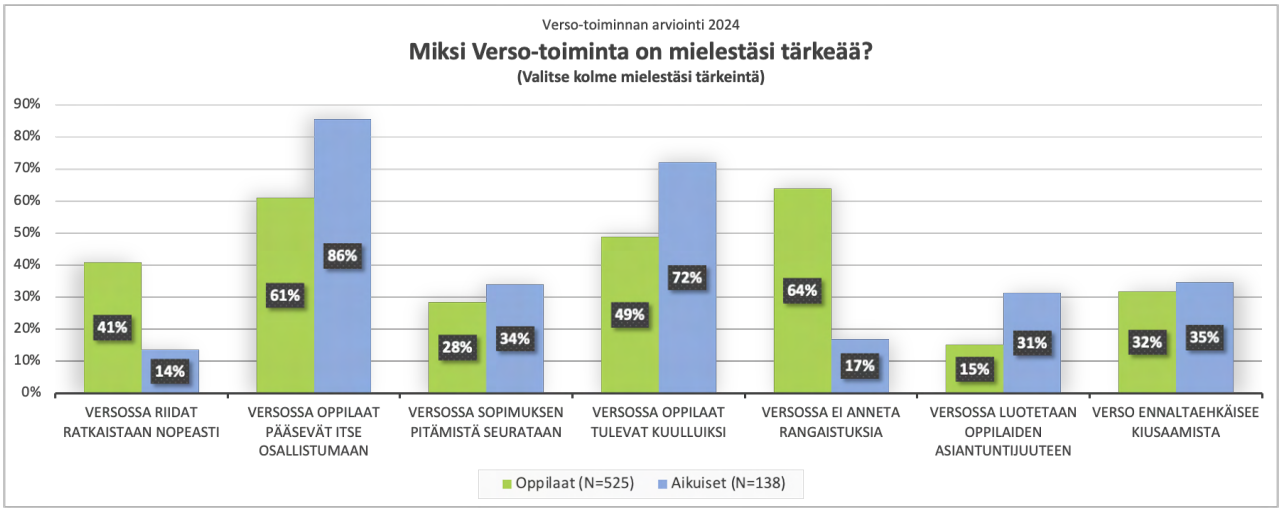

3.1.4 Oppilaan ääni

Mm. näin vertaissovittelijaoppilaat kuvasivat ajatuksiaan:

> *Olen kiitollinen että on tällainen verso toiminta! Se auttaa paljon!*
>
> *Versotoiminta on kivaa ja opettavaa puuhaa. Olen nyt toista vuottani versona. On myös kiva tavata muita versoja.*
>
> *Varsinkin siinä kohtaa, kun saa sovun aikaan ja lyödään kättä päälle, on hyvä mieli, että on saanut autettua ja selvitettyä. Hyvä tunne on varmasti osapuolillekin, että asiat ovat selvinneet.*

Vertaissovittelussa osapuolena olleiden kommentit ovat lyhyitä mutta ytimekkäitä:

> *Emmä tiiä se o varmaa iha hyödyllist. Se on hyvä paikka sovitella.*
>
> *Hyvä asia*
>
> *Välillä unohdetaan tavata viikon päästä että onko sopimus pitänyt.*

3.2 Mini Verso varhaiskasvatuksessa

Tavoite:

Varhaiskasvatuksen yhteisön jäsenet saavat tietoa restoratiivisesta lähestymistavasta ja MiniVerso-sovittelutoiminnasta. Lapset saavat tietoa sovittelutoiminnasta ja heidän arjen ristiriitojen ratkaisutaidot vahvistuvat. Varhaiskasvatusyhteisön arjessa esiintyvät koetut riidat ja mielipahat ohjataan MiniVerso-sovitteluun, tilanteet käsitellään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa henkilöstön ohjauksessa. Lapset oppivat pitämään antamiaan lupauksia ja siirtävät taitoaan kotiympäristöön.

3.2.1 Tavoitellut tulokset

Henkilökunta käyttää restoratiivista työotetta ja MiniVerso-menetelmää. Henkilöstö kokee sovittelutoiminnan vähentävän kiusaamista ja lisäävän turvallisuuden tunnetta yhteisössään. Lapset osaavat pyytää sovittelua, kun heillä on riitaa. Lapset saavat henkilökunnan tuella sovitella riitojaan. Lapset saavat itse osallistua ja kokevat tulleensa kuulluksi. Lapset harjoittelevat sovittelutaitoja leikin keinoin ja käyttävät osaamistaan myös kotiympäristössä.

3.2.2 Todennetut tulokset

Vuonna 2024 MiniVerso-toiminta käynnistettiin 71 varhaiskasvatusyhteisössä. Koulutuksissa 923 varhaiskasvattajaa sai tietoa restoratiivisesta lähestymistavasta ja MiniVerso-toiminnasta. Lapsia ja aikuisia saateltiin MiniVerson äärelle nukketeatterin keinoin. Lasten koulutuksiin osallistui 2935 lasta.

Restoratiivinen MiniVerso-toiminta on osa myönteistä kasvatusta, tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamista sekä lasten osallisuutta korostavia pedagogisia suuntauksia. MiniVerso-toiminnan myötä varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee usein huojennusta siitä, ettei heidän tarvitse toimia välttämättä konfliktitilanteen ratkaisijan roolissa. Sen sijaan henkilöstö näkee, että ymmärrys konfliktin omistajuudesta vapauttaa vahvistamaan ja tukemaan riidan osapuolten omaa kykyä oppia, ottaa vastuuta tapahtuneesta ja muuttaa käytöstään.

Lasten MiniVerso-koulutuksessa käydään läpi sovittelun prosessi nukketeatterin keinoin: Venni ja Vilppu sopivat riitansa Herra Harmin avustuksella, minkä jälkeen henkilöstöä ohjeistetaan toteuttamaan sovittelun harjoittelua lasten kanssa leikkien pian koulutuksen jälkeen. Osana monipuolista arjen toimintaa henkilöstöä ohjataan mallintamaan, rikastamaan ja tukemaan lasten leikkejä sovittelun aineksilla, jotta kaikki lapset pääsevät turvallisesti tutustumaan sovitteluun. Yhdessä harjoittelun myötä lapset saavat tietoa sovittelutoiminnasta ja oppivat sovittelutaitoja. Säännöllisesti toistuvat käytännöt, joilla tuetaan monipuolisesti lasten tunnetaitoja ja vahvistetaan lasten välisiä suhteita leikissä, ovat kiusaamista ennaltaehkäiseviä tekijöitä yhteisön toimintakulttuurissa.

> *"Lapset itsekin haluavat sovitella erimielisyytensä ja sovittelevat aktiivisesti myös keskenään"*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson toiminnan arvio -kyselyssä

MiniVerson Toiminnan arvio -kyselyyn saatiin vastaukset 143 MiniVersoa hyödyntävältä varhaiskasvattajalta. Vastausten pohjalta voidaan todeta, että koulutetuissa yhteisöissä sovittelutoiminta vaikuttaa löytäneen paikkansa arkisena tapana toimia riitatilanteissa. 93% kyselyyn vastanneista henkilökunnan jäsenistä koki yhteisönsä näkevän riitatilanteet oppimistilanteina sekä 98% kertoi riidan tullen lasten mielipiteiden tulevan kuulluksi.

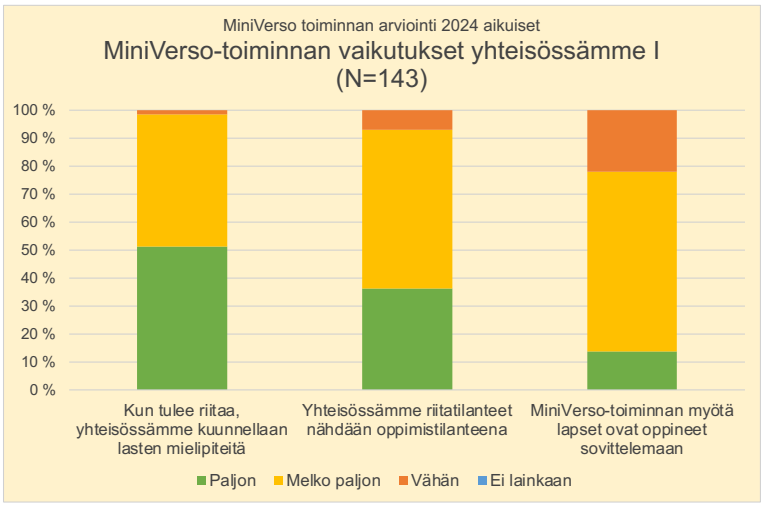

Sovittelutoiminnan vakiintumisesta kertoo lasten ja aikuisten samansuuntaiset vastaukset koskien sovitteluavun pyytämistä riidan sattuessa: haastatelluista lapsista 92% kertoi pyytävänsä apua aikuiselta riitatilanteeseen, ja vastaavasti 96% kyselyyn vastanneista aikuisista kertoi lasten pyytävän sovitteluapua riidan sattuessa.

Kun varhaiskasvatuksen henkilöstö reflektoi kyselyssä omaa työtään restoratiivisen ajattelutavan näkökulmasta, 96% heistä kertoi käyttävänsä sovittelevaa puhetta ja sovittelevaa sanastoa arjen kohtaamisissa. Tässä otoksessa voidaan nähdä, että koetut riidat ja mielipahat todellakin sovitellaan MiniVersolla, sillä 97% kyselyyn vastanneista kertoi käyttävänsä MiniVersoa riitatilanteissa aina, usein tai joskus.

MiniVerso haki ja tuli valituksi mukaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointiin *Arviointi kiusaamisen vastaisesta toiminnasta sekä lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisesta varhaiskasvatuksessa (2024).* Näin saatiin tärkeä ulkopuolinen arviointi MiniVerso-toiminnasta. Karvin arvioinnin tulokset ovat monilta osin yhteneväiset vuosittaisen MiniVerson Toiminnan arvio -kyselyn ja lasten haastatteluiden tulosten kanssa.

Karvin arviointitulosten perusteella MiniVerson avulla henkilöstö mahdollistaa lasten osallisuuden kiusaamisen vastaiseen toimintaan, ja lasten kanssa keskustellaan kiusaamisesta. MiniVerson lasten kyselyssä lapsista 89% totesi saavansa itse keksiä kaverin kanssa ratkaisut riitaansa ja 100% kyselyynsä vastanneista aikuisista kertoi tukevansa lapsia heidän omissa ratkaisuissaan. Osallisuuden aito toteutuminen on ollut alusta saakka keskiössä MiniVerso-toiminnan kehittämisessä. Tästä hyvää palautetta saatiin MiniVerso- toiminnan ylläpidontuen kyselyssä, jossa henkilöstö mainitsi merkittävimpinä toimintakulttuurin muutoksina lasten osallisuuden ja kuulluksi tulemisen vahvistumisen.

> *"Lapset ovat havainneet, että molemmat osapuolet tulevat kuulluksi. Sitä erityisesti on pitänyt harjoitella. "*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson ylläpidon tuen kyselyssä
>
> *"Erittäin toimiva tapa riitojen selvittämisessä ja lasten osallisuuden lisääjänä."*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson toiminnan arvio -kyselyssä

Karvin (2024) mukaan varhaiskasvatuksen kiusaamisen vastainen toimintakulttuuri ja myös henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus edistävät kiusaamisen vastaisen toiminnan toteuttamista.

VERSO-ohjelman kyselyiden perusteella kasvatuksen- ja opetuksen kentällä voidaan tulosten todeta olevan hyvin yhteneväiset. Kun vuodesta toiseen tarkastellaan sovittelulupausten pitämistä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa voidaan todeta, että yli 90% sovitteluista päättyy sovintoon.

Lapsista 94% kertoi pitäneensä MiniVerso-sovittelussa antamansa lupauksen.

Sovittelutoiminta näyttää vakiintuneen varhaiskasvatuksen arjessa vuosien varrella, lapset kertovat pitävänsä lupauksestaan kiinni sovittelun jälkeen, mikä kuvaa myös siitä, että käytös muuttuu ja leikit

pääsevät jatkumaan. Lapsilta kysyttiin myös, mitä sovittelun jälkeen tapahtui? Valtaosa kertoi leikin jatkuneen.

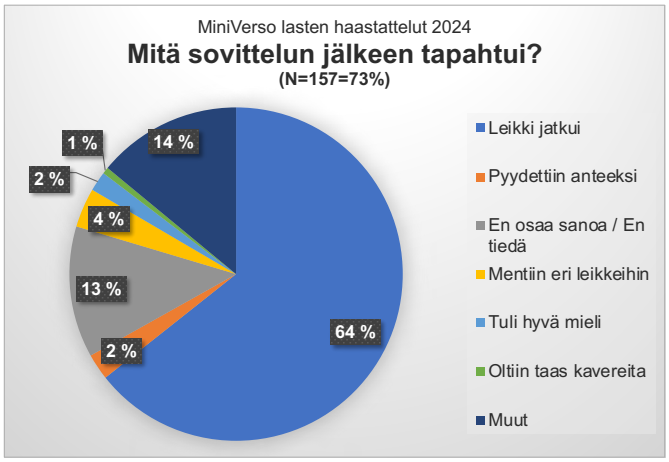

Karvin arvioinnin mukaan ovat muun muassa ryhmän myönteinen ja yhteisöllinen ilmapiiri sekä säännöllisesti toistuvat käytännöt, joilla tuetaan monipuolisesti lasten tunnetaitoja ja vahvistetaan lasten välisiä suhteita leikissä ovat kiusaamista ennaltaehkäiseviä tekijöitä yhteisön toimintakulttuurissa. Kiusaamista ennaltaehkäiseviä tekijöitä yhteisön toimintakulttuurissa Karvin (2024) mukaan ovat muun muassa ryhmän myönteinen ja yhteisöllinen ilmapiiri sekä säännöllisesti toistuvat käytännöt, joilla tuetaan monipuolisesti lasten tunnetaitoja ja vahvistetaan lasten välisiä suhteita leikissä.

Varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaan kiusaamiseen puuttuminen ja kiusaamisen ehkäisy ovat varhaiskasvatuksen keskeisiä velvoittavia tehtäviä: lasten kanssa harjoitellaan sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja sekä ristiriitojen rakentavaa ratkaisemista. Henkilöstön ja lasten välinen yhteistyö on keskeinen osa kiusaamisen vastaista työtä. 99% henkilöstöstä arvioi itse työskentelevänsä syyllistämättä, mikä vaikuttanee lasten ja aikuisten väliseen yhteistyöhön niin, että kukaan ei leimaudu riitatilanteissa, lasten osallisuuden kokemus vahvistuu ja he pyytävät jatkossakin tarvittaessa aikuisen apua.

Varhaiskasvattajista
73% koki MiniVerso-toiminnan vähentävän kiusaamista
77% koki MiniVerso-toiminnan lisäävän turvallisuutta yhteisössä.

MiniVerson Toiminnan arvio -kyselyn tuloksissa on merkille pantavaa, että 143 vastanneista varhaiskasvattajista suurin osa (73%) koki MiniVerso-toiminnan vähentävän kiusaamista. Lisäksi 77% heistä vastasi MiniVerso -toiminnan lisäävän turvallisuutta yhteisössä.

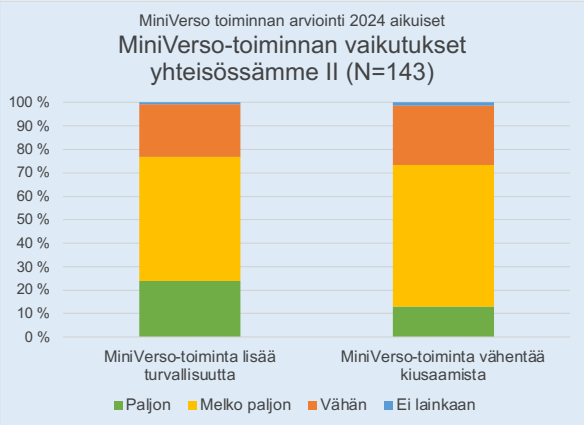

Merkittävinä toimintatapoina MiniVerso-toiminnan juurtumiselle voidaan pitää leikin ja draaman monipuolista hyödyntämistä, MiniVerso-materiaalien näkyvyyttä ja saatavuutta sekä sitä, että arjessa sovitellaan kaiken kokoisia riitoja aktiivisesti ja rohkeasti. Nukketeatterin keinoin toteutettu lasten MiniVerso -koulutus mallintaakin juuri draaman hyödyntämistä sovittelun omaksumisessa. Aktiivisen harjoittelun ja leikin myötä, osana varhaiskasvatuksen monipuolisia sisältöjä, MiniVerso-toiminta juurtuu osaksi yhteisön toimintakulttuuria, ja niinpä Toiminnan arvioinnissa henkilöstöstä 78% toteaa lasten oppivan sovittelemaan riitojaan MiniVerso toiminnan myötä.

MiniVerso -kouluttajien kokemuksen mukaan vaikuttaa siltä, että yhteisössä monipuolinen menetelmään tutustuminen edesauttaa sovittelutaitojen oppimisessa, sovitteluun aktiivisessa hakeutumisessa sekä myös sovittelutaitojen siirtymisessä vapaa-ajan ympäristöön. Lasten haastatteluissa 64% heistä kertoi sovittelevansa muuallakin kuin päiväkodissa. Näin sovittelutaidot ja muut positiiviset kokemukset kulkeutuvat myös vapaa-ajalle.

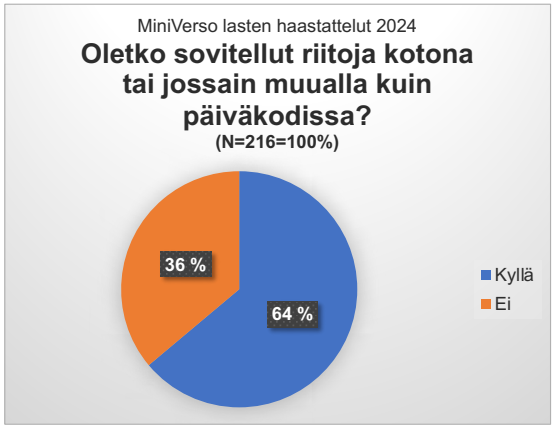

> *Hei mää opetan tän meidän koko perheelle!*
>
> -5- vuotias lapsi kiljahtaa MiniVerso -sovittelun jälkeen

> *Lapset alkoivat tunnistaa milloin oli tullut riitaa, lapset alkoivat sopia itsenäisesti riitoja ja hakivat sovittelukortit itse"*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson ylläpidon tuen kyselyssä

3.2.3 Kiinnostavia poimintoja

Ylläpidon tuen tapaamisissa kuulemme, kuinka MiniVerso-toiminta on saatu käynnistettyä ja juurrutettua osaksi arkea. Varhaiskasvattajien mukaan toiminnan käynnistäminen ja toimintakulttuurin muutos antaa monenlaisia eväitä arkeen. Koetaan, että aikuisten tapa kohdata riitatilanteita muuttuu, yhteisöllisyys sekä rutiinit lisääntyvät ja saadaan konkreettinen malli ratkoa riitatilanteita.

> *"Se antaa arkeen yhdessä toimimisen taitoja ja rutiineja, miten toimintaan tilanteissa. Se antaa lasten kohtaamisiin enemmän rauhaa. "*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson toiminnan arvio -kyselyssä

> *"Antaa välineitä ammatilliseen työskentelyyn. MiniVersoa käytettäessä näkee hyvin lapsien yksilölliset erot ja kuinka toimia sen mukaan."*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson ylläpidon tuen kyselyssä

Restoratiiviseen ajattelutapaan kuuluu se, että syyllisten sijaan etsitään ratkaisuja. Myös tämä on kiinnostavalla tavalla kuulunut keskusteluissa: kasvattajat kertovat, että mitä enemmän käytetään MiniVersoa, sen selvemmin syyllisten etsiminen on loppunut.

> *"Lasten keskinäinen toistensa syyttely on loppunut ryhmässä lähes kokonaan".*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson toiminnan arvio -kyselyssä

> *"Tiimin jäsenten suhtautuminen ristiriitatilanteisiin on muuttunut. Emme sanele mitä on tehtävä tai etsi syyllistä, havainnoimme tilannetta ja selvitämme ristiriidan keskustelemalla. Jotkut lapset jäävät tilanteen jälkeen surulliseksi, siinä auttaa kasvattajan syli ja lohdutus."*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson ylläpidon tuen kyselyssä

Toimintakulttuurin muutos on vaativa ja aikaa vievä prosessi. Uuden menetelmän haltuunotto ja ylläpito vaatii paljon yhdessä ihmettelyä, tutkimista ja harjoittelua. Varhaiskasvattajat kertovatkin, että MiniVerso-toiminnan käynnistyminen vaatii aikuisilta sitoutumista, keskittymistä sekä vastuunottoa. Lapset eivät tartu uusiin asioihin, ellei aikuinen anna siihen alkusysäystä ja mallinna. Uuden toimintatavan omaksuminen vaatii niin yksittäisen kasvattajan rohkeaa ja innostunutta muutosprosessiin heittäytymistä kuin tiimien sekä koko yhteisön ennakkoluulotonta sitoutumista.

> *"MiniVerso toiminnan käynnistyminen vaatii kasvattajien sitoutumista ja sekä oman toiminnan tarkastelua ja muutosta".*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson ylläpidon tuen kyselyssä

Haasteitakin on tullut esiin. Uuden menetelmän haltuunoton äärellä MiniVerso-kyselyihin vastanneista varhaiskasvattajista osa mainitsee haasteena pienten, alle kolmevuotiaiden lasten kanssa toteutettavan MiniVerso-toiminnan:

> *"Vaikea soveltaa pienemmille lapsille. Ryhmässämme vaikea sen vuoksi käyttää miniversoa."*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson toiminnan arvio -kyselyssä

> *"Haasteena on se, etteivät kaikki lapset osaa puhua saati sanoittaa tunteitaan."*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson ylläpidon tuen kyselyssä

MiniVerson koulutuksissa sekä ylläpidon tuen tapaamisissa on rohkaistu pohtimaan ja pyritty tuomaan esille näkökulmaa, että sovittelutaito on taito siinä missä muutkin taidot, sitä ei tarvitse kenenkään täysin hallita, ja sitä tuleekin harjoitella oppiakseen. Alle kolmevuotiaiden, tukea tarvitsevien sekä eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevien lasten kanssa ei ole tarkoitus kirjaimellisesti noudattaa valmista sovitteluprosessia, vaan MiniVerso painottaa aikuisen kunnioittavaa tapaa kohdata lapsi konfliktitilanteissa sekä kannustaa leikin ja draaman kautta tutustumaan sovittelun teemoihin, elementteihin ja materiaaleihin. Henkilöstöä kannustetaan soveltamaan menetelmää huomioiden lasten erilaiset tarpeet, sekä nivomaan MiniVerso-toiminta osaksi muita hyväksi havaittuja Varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaisia menetelmiä.

> *"Alkuinnostus oli kyllä suurtakin, mutta tosiaan syksyn haastavan ryhmätilanteen myötä ylimääräistä aikaa tai energiaa ei kovinkaan paljon ollut, joten jouduimme priorisoimaan ja miniverso -toiminta oli se asia, jonka jätimme myöhempään ajankohtaan."*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson ylläpidon tuen kyselyssä

Menetelmän jatkuvuuden varmistaminen edellyttää koko yhteisön ja myös johdon vahvaa yhteistä sitoutumista sekä sitkeyttä menetelmän käytön harjoittelussa ja juurruttamisessa, tullakseen osaksi koko yhteisön toimintakulttuuria. Yhteinen vastuu MiniVerso-toiminnan käynnistymisestä, juurtumisesta ja ylläpidosta on sekä yksittäisellä kasvattajalla että tiimeillä ja koko yhteisöllä. Ymmärrys siitä, että MiniVerso-toiminta on osa suurempaa kokonaisuutta, osa Varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaista arkea helpottaa arjessa tuntuvaa resurssien (ajan ja henkilökunta) puutteen tuntua.

3.2.4 Lasten ääni

Vuosittainen VERSO-ohjelman lasten haastattelukysely toteutetaan otantana, jossa apuna ovat varhaiskasvatusyksiköiden aktiiviset MiniVerso-toimijat. Lapsilta saadut vastaukset ovat tärkeä mittari myös ko. yhteisön oman sovittelutoiminnan kehittämisessä. Kyselyyn osallistuvia yhteisöjä kannustetaan hyödyntämään saamaansa kyselyn antia oman toimintansa kehittämiseen.

Henkilöstön vastauksissa korostuu lasten kuuntelemisen merkityksen kasvaminen, lasten omien ajatusten ja ratkaisujen kunnioittaminen sekä kasvattajien suhtautumistavan muuttuminen sovittelevammaksi. Nämä ovatkin keskeisiä MiniVerso-toiminnan tavoiteltuja vaikutuksia lasten ja myös lasten oikeuksien näkökulmasta: restoratiivisen lähestymistavan ja sovittelun käyttö varhaiskasvatuksessa lisää tärkeitä kuulluksi tulemisen ja osallisuuden elementtejä päivittäiseen toimintaan.

> *"Lapset ovat huomanneet, kuinka monesti riita on syntynyt väärinymmärryksestä. Eli olemme oppineet puhumaan toisillemme enemmän, eikä vain kasvattajan kautta. Eli kun joku tekee jotakin, mistä ei tykkää, sen voi sanoa suoraan toiselle lapselle eikä automaattisesti vain kantele siitä kasvattajalle."*
>
> -varhaiskasvattaja MiniVerson ylläpidon tuen kyselyssä

Myös huoltajilta on tullut palautetta oman lapsen riidanratkaisutaitojen kehittymisestä:

> *"MiniVerso on ollut tosi hyödyllinen, koska lapsellani on eräs kaveri, jonka kanssa tulee riitaa lähes päivittäin. MiniVerson avulla he ovat oppineet ratkomaan riitojaan tehokkaasti ja hyvin pienellä avulla aikuisilta."*
>
> -huoltaja

Lasten osaamisen kehittymisestä MiniVerson myötä kertoo myös seuraava Varhaiskasvattajalta kuultu tarina (2024):

> *Neljä lasta keinuu suuressa hämähäkkikeinussa. Aikuinen seuraa kauempana lasten touhuja, ja huomaa, että yksi keinussa oleva lapsi on ottanut rukkasen kädestään ja heiluttelee sitä. Aikuinen rientää paikalle ja pyytää lasta laittamaan rukkasen takaisin käteensä, varoittaen kylmyydestä. Lapsi toteaa: "Hei odota vähän, laitan sen kohta takaisin käteen. Nyt se on vuorokapula, koska me tässä sovitellaan meidän riitaa." Aikuinen ihmettelee hetken ja tarjoaa sitten apuaan, mihin lapset yhteen ääneen toteavat etteivät tarvitse apua, vaan "me osataan sovitella ihan itse". Aikuisen mukaan lapset eivät todellakaan tarvinneet apua, vaan todella saivat selvitettyä riitansa, mikä se ikinä sitten olikaan ollut.*

3.3 Aikuisjohtoinen Resto-toiminta opetus- ja kasvatuskentällä

Tavoite 3:

Varhaiskasvatus- ja kouluyhteisöjen aikuiset osaavat hyödyntää restoratiivisia menetelmiä. Lasten ja oppilaiden kokemukset ovat kiusaamistilanteiden selvittelyissä keskeinen lähtökohta. Aikuiset pitävät tärkeänä sitä, että konfliktit selvitellään ilman rankaisuja yhdessä oppilaiden kanssa puhumalla. Arjen konfliktit nähdään oppimistilanteina, joissa keskustellaan tunteista ja tarpeista. Aikuisjohtoinen sovittelu tukee myös vertaissovittelua ja johtaa siihen, että koettu kiusaaminen ei jatku.

3.3.1 Tavoitellut tulokset

Otantakyselyn mukaan Resto-koulutuksen käyneet henkilökunnan jäsenet sovittelevat viikoittain tai kuukausittain. Sovittelussa syntyy aina tai usein sopimus, joka seurannassa todetaan pitäneen. Restoratiivisia piirejä hyödynnetään viikoittain tai kuukausittain. Lapset ja oppilaat pitävät sovittelua turvallisena tapana ratkaista konflikteja, kokevat tulleensa kuulluksi ja saavat itse vaikuttaa ratkaisuun. Aikuiset ja oppilaat pitävät tärkeänä lasten ja nuorten osallisuutta työrauhan turvaamisessa.

3.3.2 Todennetut tulokset

Vuonna 2024 toteutettiin yhteensä 17 syventävää Resto- eli Restoratiivinen ja sovitteleva yhteisö -koulutusta, joista valmistui 286 aikuisjohtoisen sovittelun osaajaa vahvistamaan yksiköiden sovittelevaa ja restoratiivista toimintakulttuuria. Koulutuksista 14 oli tilauskoulutuksia, ja kolme toteutui avoimena, jonne osallistujat tulivat eri puolilta Suomea ja erilaisista oppimis- ja kasvatusyhteisöistä. VERSO-ohjelman tavoitteena on, että varhaiskasvatus- ja kouluyhteisöjen aikuiset osaavat hyödyntää restoratiivisia menetelmiä ja nähdä arjen konfliktit oppimistilanteina, joissa lasten ja oppilaiden kokemukset ovat keskiössä. Restoratiivinen lähestymistapa on tällöin asioiden selvittäminen keskustelemalla tunteista ja tarpeista, ilman rankaisuja ja yhdessä tilanteisiin liittyvien henkilöiden kanssa. Aikuisjohtoinen sovittelu tukee ja täydentää tällöin myös vertaissovittelua ja johtaa suurimmassa osassa tapauksista siihen, että koettu kiusaaminen ei jatku.

Vuotta 2024 koskeva Resto-toiminnan kysely lähetettiin sähköpostitse 728 Resto-koulutukseen osallistuneelle henkilölle, joista 29% eli 210 henkilöä vastasi. Tuloksista piirtyy kuva, että koulutuksessa omaksuttuja taitoja on hyödynnetty yhteisöissä varsin aktiivisesti: aikuisjohtoisen sovittelun prosessia kertoo hyödyntäneensä kuukausittain 48% vastaajista ja viikoittain 26% vastaajista. Muita koulutuksessa harjoiteltuja restoratiivisia menetelmiä kuten erilaisia piirejä kertoo hyödyntäneensä lähes päivittäin tai viikoittain 26% vastaajista, ja kuukausittain 58% vastaajista.

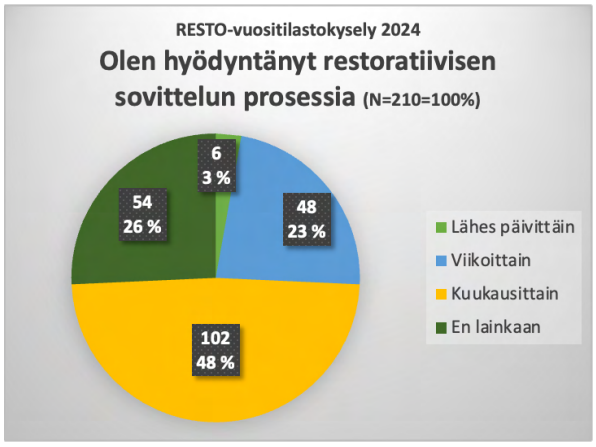

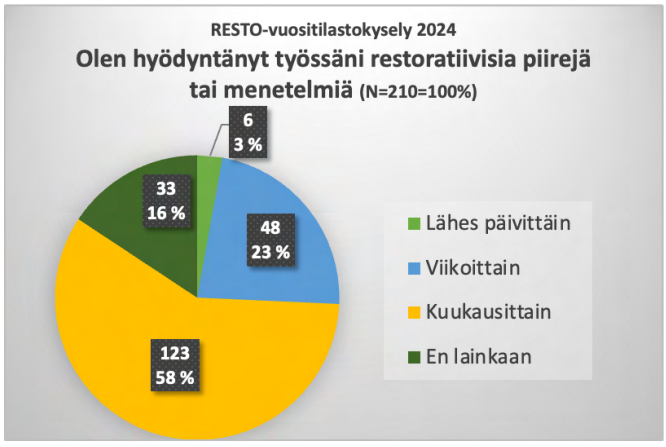

Resto-kyselyn tulokset näyttävät, että toteutetuissa aikuisjohtoisissa sovitteluissa on soviteltu, kuten arvattavaa on, ennen kaikkea lasten ja oppilaiden välisiä konflikteja. Huomionarvoista on kuitenkin myös se, että vastaajat kuvaavat toisinaan Resto-sovitteluissa olleen konfliktin osapuolina oppilas ja aikuinen, joskus mukaan on otettu myös huoltajia, ja lisäksi myös henkilöstön välisiä tilanteita on soviteltu – tämä erityisesti varhaiskasvatuksen puolella.

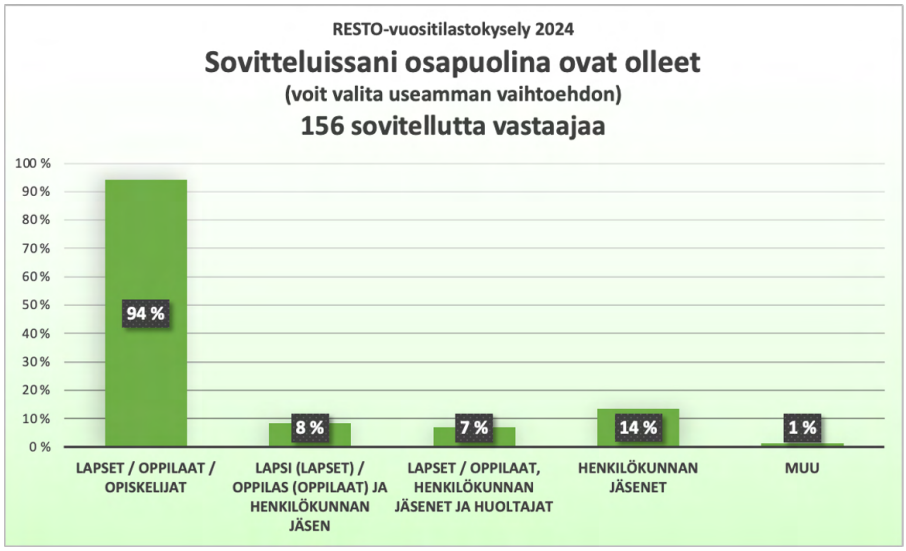

Kysyttäessä Resto-sovittelutapausten luonteesta saatiin näkymä, että aikuisjohtoisessa sovittelussa sovitellut tilanteet ovat sisältäneet useimmissa tapauksissa sanallista häirintää (93% vastaajista kertoi sovitelleensa sanallisia tapauksia), väärin ymmärryksiä tai väärin tulkintaa (77%) sekä fyysistä häirintää (64%).

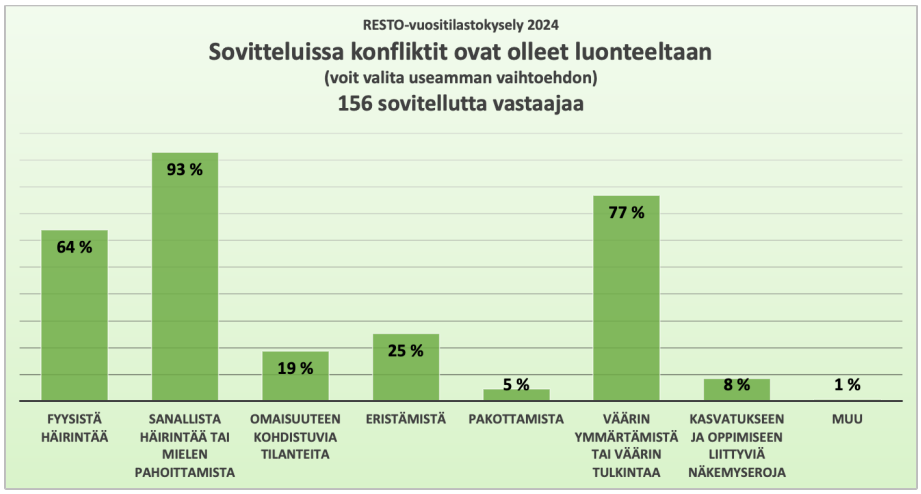

Kyselyn tulokset vahvistavat 15 vuoden koulutuskokemuksen tuomaa ymmärrystä, jonka mukaan oppilaita osallistamalla sopimuksia syntyy ja lupaukset myös pidetään. 2024 kyselyn vastaajista 97% kertoi, että Resto-sovittelussa on päästy sopimukseen aina tai usein. 2% vastaajista koki sopimuksen syntyvän harvoin, ja 1 vastaaja oli valinnut vaihtoehdon, ettei sopimuksiin ole päästy lainkaan.

Resto-sovitteluunkin, kuten muihinkin sovittelumuotoihin, kuuluu seurantatapaaminen. Sopimusten pitämisestä kysyttäessä 97% vastaajista kertoi, että sovittelun sopimukset on pidetty aina tai usein.

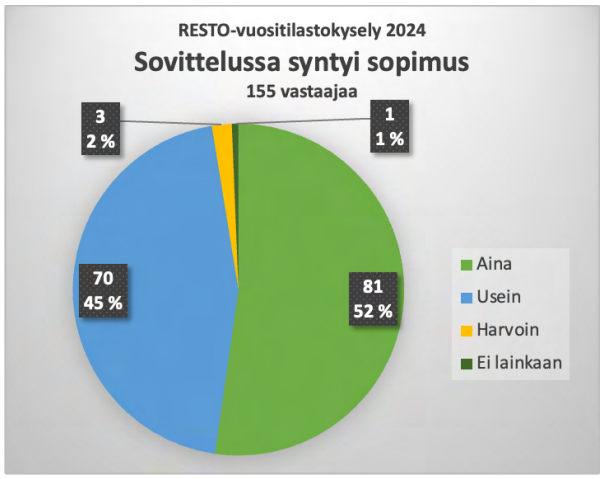

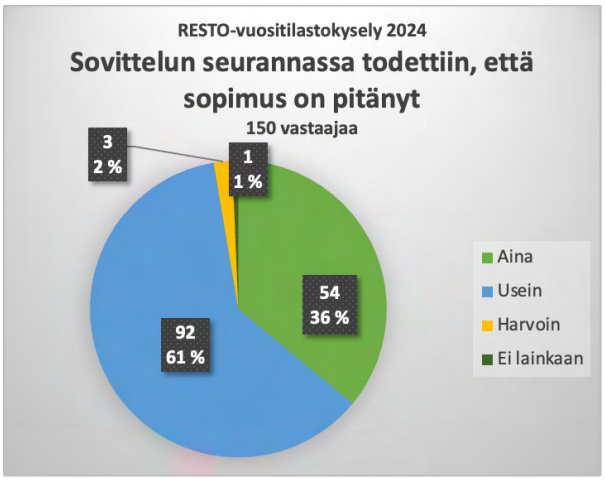

Aikuisjohtoinen sovittelu näyttäytyy näiden tulosten valossa tuottavan restoratiivisen sovittelun vahvistamista varsin tuloksekkaasti. Vastaajista 93% kokee myös restoratiivisen lähestymistavan tukevan työtään paljon tai melko paljon.

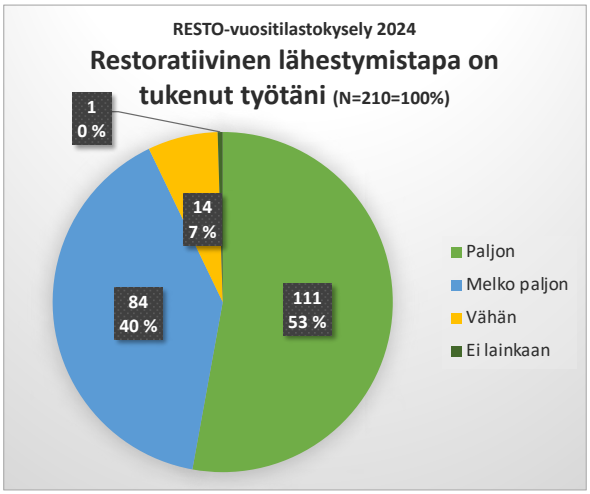

3.3.3 Kiinnostavia poimintoja

Resto-koulutuksen kysyntä on vahvistunut tasaisesti koulutuksen olemassaolon ajan ja kouluttautuvien ammattiryhmien joukko on samalla laajentunut. Näiden sovittelevien ja restoratiiviseen lähestymistapaan perehtyneiden aikuisten merkitys on tärkeä tuki sekä lasten ja oppilaiden oikeuksien vahvistamiselle arjessa että siihen liittyvissä konfliktitilanteissa. Samalla koulutusten myötä vahvistetaan Mini-Verso- ja Verso-toiminnan ylläpitämistä ja yhteisöjen sitoutuneisuutta restoratiivisen toimintakulttuurin kehittämiseen.

Vaikka koulutuksissa puhututtavat aiheet vaihtelevat ryhmän ja ajan mukaan, osallistujien nimeämä ydin on pysynyt varsin selkeänä. Pyydettäessä valitsemaan kolme itselle tärkeintä asiaa restoratiivisessa lähestymistavassa, vuoden 2024 vastaajat nostivat kolmen kärkeen seuraavat asiat:

1. Tunteiden ja tarpeiden käsittely lisää ymmärrystä (80% vastaajista valitsi tämän)
2. Yhdessä puhumalla asiat saadaan hoidettua (59%)
3. Näen arjen konflikti oppimistilanteena (52%)

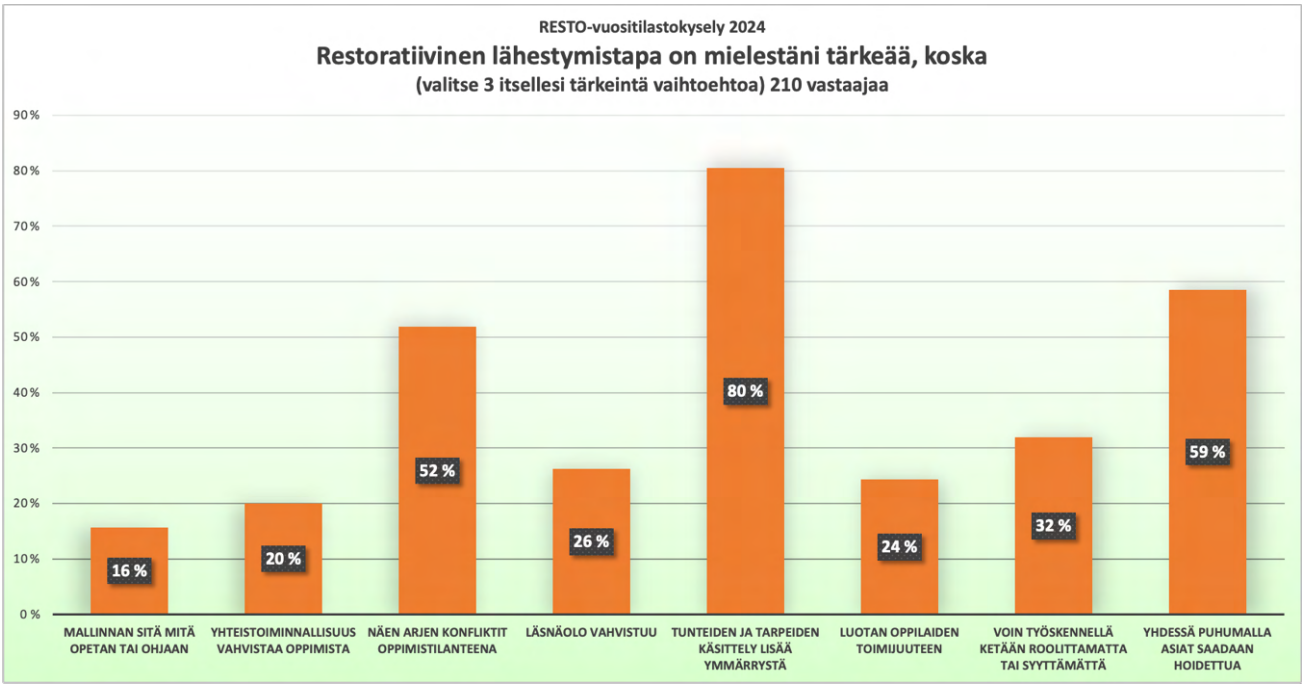

Kiinnostavaa onkin, että tämä kolmen kärki on pysynyt muuttumattomana läpi vuosien, ks. vertailu 2019-2024 alla. Nämä kolme eniten valintoja keräävät väittämät kiteyttävät restoratiivisen lähestymistavan sellaisena kuin Resto-koulutukseen osallistuneet sen ymmärtävät.

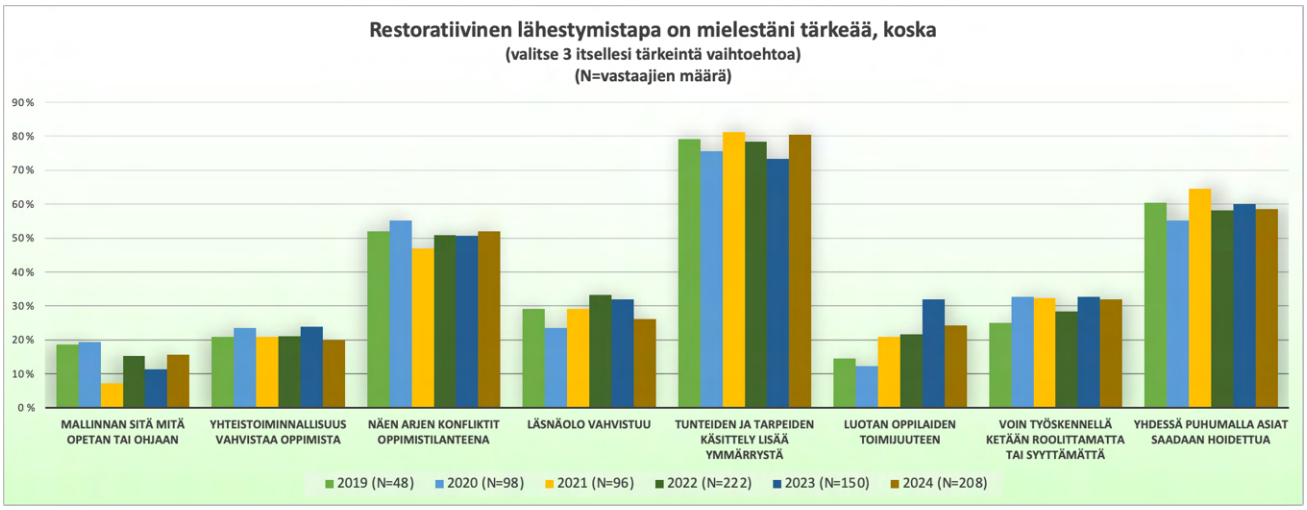

Vuonna 2025 Resto-koulutukselle tullaan pilotoimaan pitkään toivottua jatkokoulutusta. Jälleen vuoden 2024 kyselyn vastauksissa toivottiin lisää koulutusta.

> *”Tarvitsisi ajoittain päivittämistä ja toimintatapojen harjoitteita vielä kurssin jälkeenkin.”*
>
> *”Toivoisin lisää koulutuksia aiheeseen.”*

3.3.4 Aikuissovittelijoiden ääni

Resto-koulutukseen osallistuneiden avoimissa vastauksissa vuodelta 2024 korostuvat sekä usko että innostus restoratiiviseen lähestymistapaan sekä omat oivallukset.

> *”Restoratiivisen lähestymistavan koulutus mullisti aikanaan omaa ajatteluani ja näkemystäni valtavasti.”*
>
> *“Restoilu on vaikuttanut paljon siihen, miten Kiva- ja Verso-ohjaajat sekä kasvatuskeskusteluopettajat hoitavat konfliktitapauksia. Lähestymistapa on tukenut niitäkin ohjaajia, jotka eivät ole saaneet* Resto-*koulutusta. On ollut mielenkiintoista nähdä, kuinka oppilaat osaavat ottaa ohjat käsiinsä, kun saavat tilaa tuoda esiin tarinansa ja hakea itse ratkaisuja ristiriitoihinsa.”*

Toisaalta vastaajat nostivat esiin kokemiaan haasteita etenkin sovittelujen toteuttamisessa ja puolesta puhumisessa, jos yhteisö ja sovittelutoiminnan rakenteet eivät tue aikuisjohtoista sovittelutoimintaa.

"Työni laaja-alaisena erityisopettajani työllistää niin tiivisti päiväni, ettei ole aikaa restoilla. Hyvä, että saan hoidettua perustehtävänä. Oppilaita 1lk - 9 lk."

"Haluaisin käyttää Resto enemmän, mutta oman luokkani kanssa konfliktitilanteita on ollut todella vähän. Koulussani ei harmillisesti ole innostuttu restoratiivisista toimintatavoista eikä Resto-koulutuksen käyneitä ole muussa opettajistossa. Käytän Resto-menetelmiä aina tilaisuuden tullen ja toivon, että ensi vuonna tilaisuuksia tulee enemmän."

" Restoratiivisuuden idea on mahtava. Haluaisin niin kovasti saada lisää kollegoja, jotka saisivat käydä tämän koulutuksen. Toivoisin, että koulutuksia järjestetään, tarjotaan ja Turun kaupunki käyttää restoon resursseja."

3.4 Toiminnan ylläpidon tuki ja toimintakulttuurin vahvistaminen

Tavoite:

VERSO-ohjelmaa toteuttavissa yhteisöissä (varhaiskasvatus, koulut, oppilaitokset) käytännöt juurtuvat osaksi toimintakulttuuria ja ne saavat monipuolisesti tukea ja materiaaleja toiminnan ylläpitoon. Lasten oikeudet, lasten ja oppilaiden tasavertaisuuden ja osallisuuden mahdollisuus ja kokemus vahvistuu. Toimintakulttuuri muuttuu niin, että lasten ja nuorten kyvykkyys huomioidaan ja omistajuus koetun kiusaamisen käsittelyssä vahvistuu.

3.4.1 Tavoitellut tulokset

2024 päättyessä alueellista toimintaa tukee 20 mentoriryhmää, joissa toimii vapaaehtoisia aikuisia ja oppilaita. Mentoriaikuiset ja -oppilaat kokevat saaneensa vahvistusta sovitteluosaamiseen. Mentoritoiminta koetaan vahvistaneen sovittelukäytäntöjen juurtumista arkeen ja ohjausryhmätyöskentely tuottaa uutta materiaalia. VERSO-ohjelman materiaalipankkeja ja E-learningkursseja hyödynnetään aktiivisesti. Yksiköissä koetaan toimintakulttuurin muuttuneen osallisuutta vahvistavaksi.

3.4.2 Todennetut tulokset

14 toimivaa alueellista mentoriryhmää eri puolilla Suomea
Mentoriryhmien lapsilla ja oppilailla nähdään olevan merkittävä asiantuntijarooli
75% kokee toiminnan vahvistavan osallisuuden toimintakulttuuria

Verso-ohjelma käynnistää ja tukee alueellista mentoritoimintaa, jolla vahvistetaan aikuisten, lasten ja nuorten kokemusasiantuntijuuden jakamista. Mentoriryhmillä pyritään lisäämään lasten ja oppilaiden osallisuutta sovittelutoiminnan juurtumiseen ja ylläpitoon sekä henkilökunnan sitoutumista toiminnan mahdollistamiseen. Alueelliset mentoriryhmät tekevät toimintakertomuksen vuosittain toiminnastaan. Sovittelutoiminnan ylläpidon tukemiseksi Verso-ohjelma tuottaa painettua ja sähköistä materiaalia sekä järjestää valtakunnallisia ja yksikkökohtaisia etätapaamisia henkilöstölle sekä toiminnasta vastaaville henkilöille.

Verso-ohjelman toteuttama ylläpidon tuki koulutetuille yhteisöille on moninaista ja monikanavaista. Verso-ohjelma tukee yhteisöjä mm. ylläpidon tuki -tapaamisissa, mentoritoiminnan kautta, Sopula-tapaamisten muodossa, toimintakertomuskyselyllä sekä tuottamalla helposti arjessa käytettävää materiaalia yhteisöjen sovittelutarpeisiin. Materiaalit ovat saatavilla sähköisissä materiaalipankeissa.

Seurantahaastatteluissa ja etätapaamisista kerätään tietoa VERSO-ohjelman toimintamallien juurtumisesta arkeen sekä vaikutuksista toimintakulttuuriin ja osallisuuden vahvistumiseen. Uutena asiana mentoriryhmät raportoivat vuosittain mentoritoiminnan toteuttamisesta, alueellisesti tuotetuista hyvistä käytännöistä sekä mentoritoiminnan vaikutuksista toiminnan juurtumiseen. Verkkokurssien, kotisivujen, materiaalipankkien, somekanavien käytön määrät ja painomateriaalien määrät tilastoidaan.

Vuonna 2024 toimi 14 alueellista Mentoriryhmää, joissa mukana oli vaihdellen 100-200 mentoria (aikuisia, lapsia, oppilaita). Mentoriryhmistä 80% koki saaneensa vahvistusta sovitteluosaamiseen mentoroinnin kautta ja 60% koki lasten oikeuksien vahvistuvan mentoritoiminnan kautta. Mentoriryhmissä mukana olevilla lapsilla ja oppilailla nähdään olevan merkittävä asiantuntijarooli. Kaikkien vastanneiden mentoriryhmien mukaan osallisuuden kokemus vahvistuu mentoritoiminnan myötä. Koulujen aikuisista 75% (N=136) koki sovittelutoiminnan vahvistavan osallisuuden toimintakulttuuria omassa yksikössä.

Sovittelussa osapuolina olleista varhaiskasvatusikäisistä lapsista 94% (MiniVerso-lasten haastattelut, N=216) ja peruskouluikäisistä oppilaista 97% (Verso-sovittelussa olleiden osapuolten kysely, N=219) kokee tulleensa kuulluksi sovittelussa. Heistä kaikista 90% koki saaneensa osallistua ratkaisun löytymiseen. Nämä tulokset vahvistavat lasten oikeuksien toteutumista sovittelua hyödyntävissä yhteisöissä.

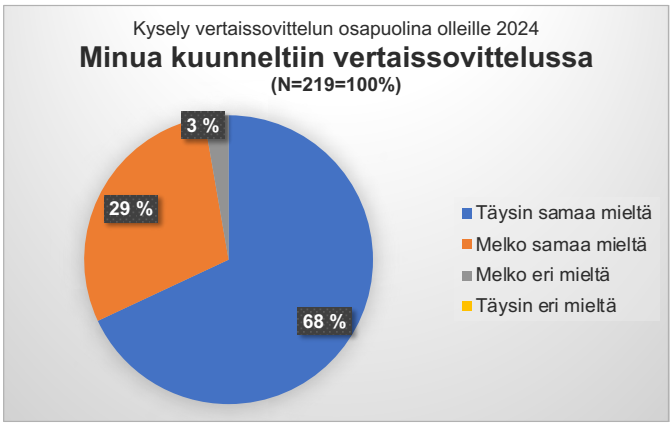

Mentoriryhmät ovat toteuttaneet vuoden aikana useita itsenäisiä tapaamisia, ja Verso-ohjelman kouluttajat ovat osallistuneet yhteensä yhdeksään mentoriryhmän tapaamiseen. Ryhmien toiminnalla on ollut odotettua vaikutusta sovittelutoiminnan juurtumiseen toimintakulttuuriksi: neljä ryhmistä kertoi sitoutuneisuuden sovitteluun lisääntyneen paljon tai melko paljon mentoritoiminnan myötä.

Vuoden 2024 päättyessä 14 ryhmää toteutti aktiivisesti mentoritoimintaa. Mentoritoiminnan toimintakertomukseen vuodesta 2024 vastasi yhteensä viisi ryhmää. Ryhmät sijaitsevat eripuolilla Suomea, ja mentoritoiminta kattaa hyvin erilaiset kasvatusyhteisöt valtakunnallisesti. Ryhmistä kolme oli sitä

mieltä, että mentoritoiminta on vahvistanut yhteisön sovittelutaitoa paljon tai melko paljon. Tästä voidaan päätellä, että mentoritoiminnalla on vaikutusta sovittelutoiminnan juurtumiseen yhteisössä alueellisesti. Pieni vastaajamäärä osoittaa sen, että mentoritoiminnan kehittäminen on edelleen tärkeää, ja hyviä tuloksia tullaan jalkauttamaan tulevissa mentoritoiminnan tapaamissa.

Osallisuuden näkökulmasta kaikissa viidessä vastauksia antaneessa ryhmässä mainittiin osallisuuden kokemuksen vahvistuneen paljon tai melko paljon.

> *”Mentoreina toimivat lapset kokevat olevansa tärkeässä asemassa kertoessaan esim. piirustusten kautta sovittelun tärkeydestä.”*
>
> -mentoritoimintaan osallistuneen henkilökunnan jäsenen kommentti

Noin puoli vuotta vertaissovittelutoiminnan käynnistävien koulutusten jälkeen tapahtuneessa ylläpidon tuen tapaamisissa 30% Verso-aikuisista mainitsi, että tarve jonka vuoksi Verso-toiminnan olivat käynnistäneet, oli oppilaiden osallisuuden vahvistaminen. Osallisuus mainittiin näissä keskusteluissa monta kertaa; moni koki heränneensä osallisuuden merkitykseen vasta Verso-toiminnan myötä. Puolet ylläpidon tuen tapaamisten Verso-aikuisista koki koulunsa toimintakulttuurin jo muuttuneen vertaissovittelutoiminnan myötä enemmän oppilaiden osallisuuta vahvistavaan suuntaan.

> *"Kun huomaat että lapset ovat itsekin ymmärtäneet sovittelun tärkeyden ja osaavat sitä jo tehdä hieman itsekin ilman aikuista."*
>
> -mentoritoimintaan osallistuneen henkilökunnan jäsenen kommentti

Sovittelutoiminnan ylläpitämisen tukeminen moninaisin keinoin osoittautuu merkittäväksi, kun halutaan juurruttaa sovitteleva toimintakulttuuri yhteisön arkeen. Kouluissa oppilaat pitävät Verso-toiminnassa tärkeimpänä heti rangaistuksettomuuden (64%) jälkeen sitä, että oppilaat pääsevät itse osallistumaan (61%).

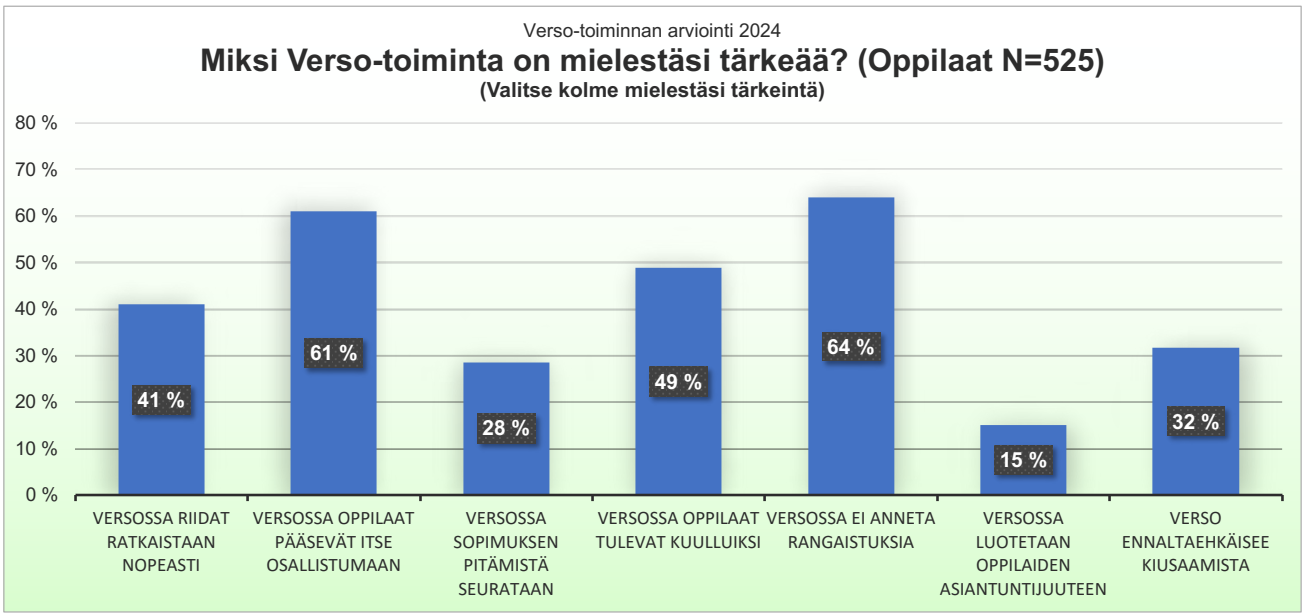

Toiminnan juurtumista tukee myös oppilaiden kokemus, jossa kyselyyn vastanneet kertovat, että koetun kiusaamisen selvittämisessä oppilaiden omistajuuden säilyminen konfliktissa on merkittävää. Omistajuus onkin keskeisiä restoratiivisuuden kulmakiviä. Versossa se tulee todeksi siten, että sovittelun osapuolet saavat itse päättää ratkaisun omaan riitaansa.

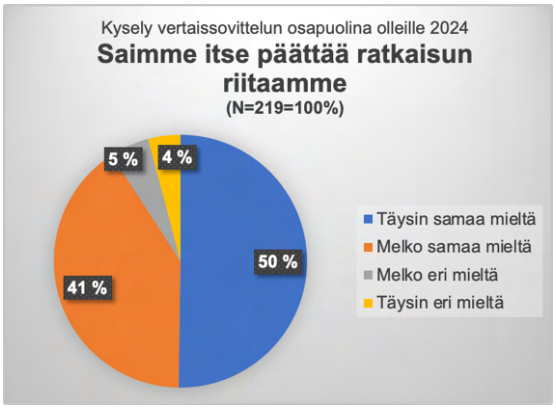

Myös varhaiskasvatuksen lasten näkemykset tukevat tavoitteita. MiniVerson lasten haastatteluiden perusteella lapset pyytävät aktiivisesti aikuista sovitteluavuksi, ja toisaalta kertovat, että saivat itse keksiä ratkaisun riitaan sovittelussa. Kyseiset tavoitteet tukevat myös lasten oikeuksien toteutumista.

Niin ikään Resto-koulutuksen käyneistä 82% kokee, että restoratiiviset menetelmät ovat vahvistaneet paljon tai melko paljon kuulluksi tulemista omassa ryhmässä. Vastaajina oli 210 Resto-aikuista vuodelta 2024.

Oppilaitokset ja varhaiskasvatusyksiköt kokevat pääosin saaneensa tukea VERSO-ohjelman materiaaleista sovittelutoimintansa ylläpitämiseen. 66 % varhaiskasvatuksen sekä koulujen henkilöstöistä koki saaneensa paljon tai melko paljon tukea Verso-ohjelman materiaaleista MiniVerso ja Verso-toimintaan.

VERSO-ohjelman sähköisiä materiaaleja käytetään runsaasti vuoden mittaan. Ohjelman tavoite on, että kun toiminta on käynnistetty, omistajuus toiminnasta siirtyy kokonaan koulutettuun yksikköön VERSO-ohjelman jäädessä tukijan rooliin. Toimintaa tukevaa materiaalia on kehitetty vuosien saatossa kentältä saadun palautteen ja tarpeiden pohjalta ja kehitetään koko ajan lisää. Kaikki materiaali on sähköisesti käytössä koulutetuille yksiköille. Materiaali sisältää koulutuksissa jaetun materiaalin lisäksi erilaista toimintaa tukevaa materiaalia, kuten eLearning-kursseja, tiedotusmateriaalia, koulutusmateriaalia jne.

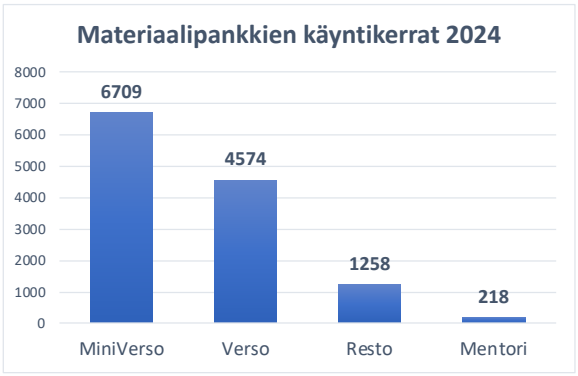

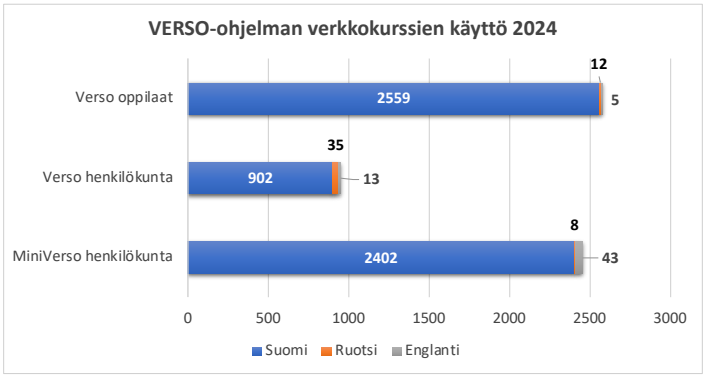

Yllä olevista kuvioista nähdään, että erityisesti MiniVerson materiaalipankki kerää käyntikertoja vuoden aikana runsaasti. MiniVersolla onkin runsaasti erilaista materiaalia, joita sekä henkilökunta että lapset varhaiskasvatusyksiköissä voivat hyödyntää sekä tutustumiseen MiniVerso-toimintaan että toiminnan harjoitteluun yhdessä. Myös Verson materiaalipankki on aktiivisessa käytössä. Lisäksi verkkokursseja käytetään ahkerasti uusien toimijoiden perehdyttämiseen sekä toiminnan kouluttamiseen ja kertaamiseen.

3.4.3 Kiinnostavia poimintoja

Selvitämme vuosittain käyttäjiä haastattelemalla VERSO-ohjelman toiminnan tarvetta ja sitä, mihin tarpeeseen varhaiskasvatuksessa ja koulussa koulutus ja toiminta vastaa. Sekä varhaiskasvatuksessa että koulussa nousee esiin toiminnan konfliktien ja kiusaamisen ennaltaehkäisyn tarve. MiniVerson koetaan varhaiskasvatuksessa vastaavan lasten sosiaalisten taitojen kehittymiseen ja tarjoavan menetelmän käsitellä arjen riita- ja kiusaamistilanteita. Koulun puolella Verso-toiminnan koetaan erityisesti vahvistavan osallisuutta ja oppilaiden vastuunottoa. Koulussa nousee esiin myös tarve menetelmälle, joka tuo arkeen sujuvuutta ja vähentää opettajan tarvetta käsitellä arjen konflikteja.

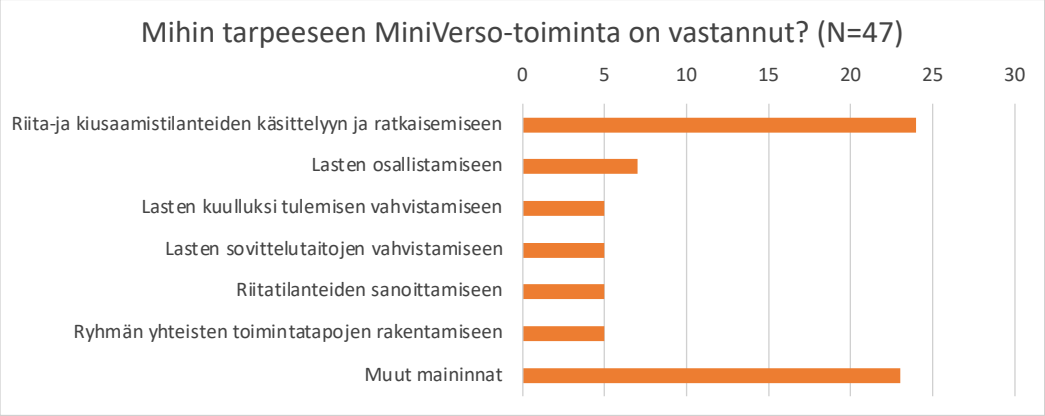

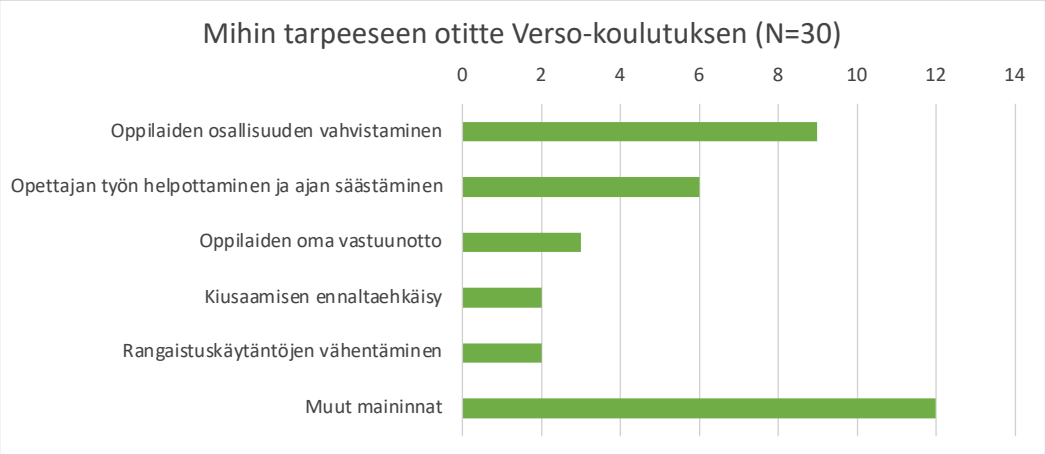

Lasten ja oppilaiden mukaan ottaminen koko yhteisön hyvinvointia tukevaan ja kiusaamista ehkäisevään työhön on VERSO-ohjelmassa tärkeä tavoite. Tämä nähdään myös kentällä ja tähän toiminta näyttäisi myös vastaavan. Tarpeiden kartoittamisen kautta piirtyy myös kuva siitä, että toiminta kentällä vastaa yleisemmin tavoitteeseen kehittää kasvatus- ja opetusyhteisöjen toimintakulttuuria restoratiiviseen ja lasten oikeuksia vaalivaan suuntaan.

3.5 Huoltajien mukaan ottaminen toimintaan

Tavoite:

Huoltajien tietoisuus restoratiivisesta kohtaamisesta ja sovittelutoiminnasta ja sen käytännöistä koululla tai varhaiskasvatuksessa lisääntyy. Huoltajien ymmärrys sovittelun merkityksestä lapsen sosiaalisten taitojen kehityksessä lisääntyy; yhä useammat huoltajat pitävät tärkeänä lapsen osallisuutta ja leimaamatta työskentelyä, kun koettua kiusaamista käsitellään. Varhaiskasvatus- ja opetusyhteisöt hyödyntävät VERSO-ohjelman materiaalia huoltajille tiedottamisessa.

3.5.1 Tavoitellut tulokset

Huoltajat kokevat saaneensa riittävästi tietoa VERSO-ohjelman käytännöistä. Huoltajien ymmärrys sovittelun merkityksestä lapsen sosiaalisessa kasvussa ja eri tasoisten konfliktien, riitojen ja koetun kiusaamisen käsittelyssä lisääntyy. Huoltajat mieltävät VERSO-ohjelman osaksi lasten ja oppilaiden osallisuutta lisääviä koetun kiusaamisen ehkäisyn menetelmiä. Henkilökunnan valmius vetää vanhempainiltoja ja käydä keskustelua huoltajien kanssa VERSO-ohjelman ja sovittelun käytännöistä vahvistuu.

3.5.2 Todennetut tulokset

Vuonna 2024 VERSO -ohjelma pyrki vahvistamaan huoltajien tietoisuutta restoratiivisesta kohtaamisesta ja sovittelutoiminnasta ja sen käytännöistä koululla tai varhaiskasvatuksessa. Taustalla vaikutti, paitsi Karvin tutkimuksessa esiin noussut havainto, myös koulutustyössä tuttu ilmiö, että huoltajat eivät koe olevansa kovin tietoisia sovittelutoiminnasta. Tavoitteena on, että tieto siirtyisi lasten ja nuorten harjoittelun myötä koteihin.

Huoltajia tavoiteltiin sähköisellä lomakkeella, jonka yksiköt ovat jakaneet huoltajille pyynnöstä. Huoltajilta kysyttiin miten ja millaista tietoa he ovat saaneet VERSO-ohjelman ja sovittelun käytännöistä. Lisäksi kysyttiin huoltajien näkemystä siitä, onko tiedon saanti ollut riittävää ja onko toiminta vahvistanut oman lapsen hyvinvointia. Henkilöstöltä kysyttiin VERSO-ohjelman ja sovittelun käytäntöjen tiedottamisesta koteihin päin sekä siitä, ovatko VERSO-ohjelman tarjoamat materiaalit olleet toimivia ja hyödyllisiä tiedottamisessa.

Huoltajien vastauksia saatiin 224 kpl. Vastanneista osalla on lapsi tai lapsia varhaiskasvatuksessa, osalla koulussa, ja osalla molemmissa. Vastanneista huoltajista 57% koki saaneensa vähän tai melko vähän tietoa MiniVerso-/Verso-toiminnasta ja 18% koki ettei ollut saanut tietoa lainkaan.

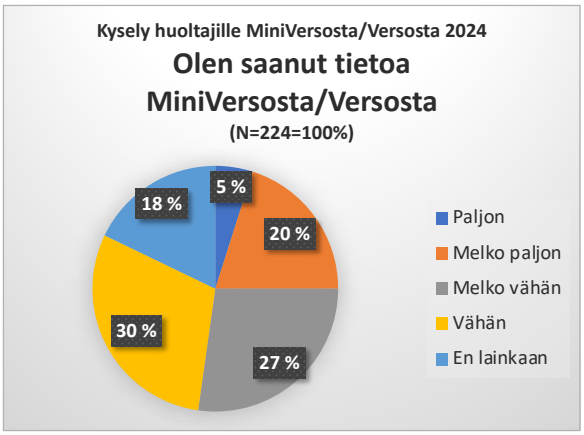

Vähäisestä tiedon saannista huolimatta huoltajat esittivät näkemyksiään siitä, lisääkö MiniVerso-/Verso-toiminta oman lapsen hyvinvointia varhaiskasvatuksessa/koulussa. Vastanneista 41% koki MiniVerso-/Verso-toiminnan lisänneen paljon tai melko paljon lapsen hyvinvointia varhaiskasvatuksessa/koulussa - ja toisaalta: vastanneista 40% koki MiniVerso-/Verso-toiminnan lisänneen lapsen hyvinvointia varhaiskasvatuksessa/koulussa vähän tai melko vähän.

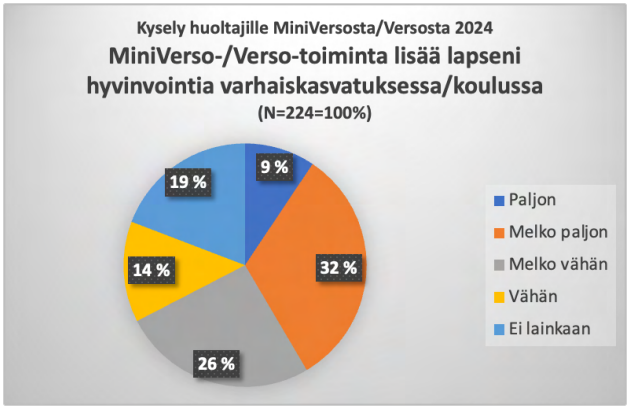

3.5.3 Kiinnostavia poimintoja

Vastaajista 54% huoltajista koki tärkeänä, että lapsi tulee kuulluksi riita-asioissaan, ja 39% koki tärkeänä, että lapsi saa osallistua omien riitojensa ratkaisuun. Huoltajista 24% vastaajista kokivat tärkeänä, että lasta arvostetaan oman kokemuksensa asiantuntijana.

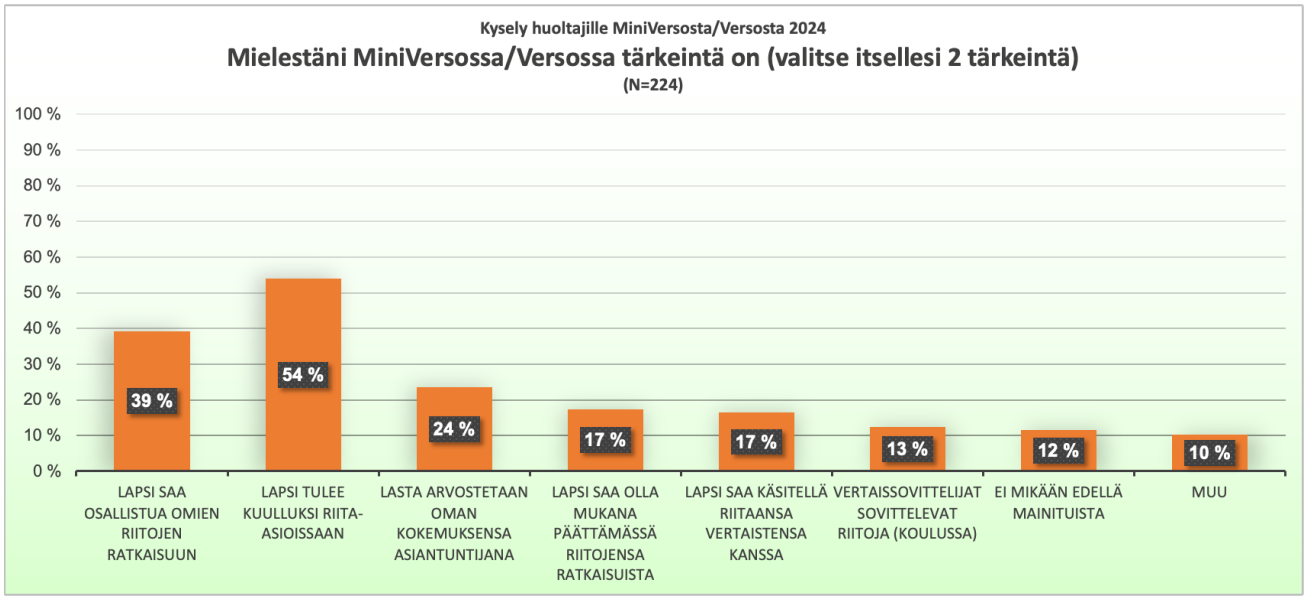

3.5.4 Huoltajien ääni

Osa huoltajista on havainnut, että oma lapsi on siirtänyt sovittelun taitojaan kotiin tai muuhun vapaa-ajan ympäristöön. Tätä samaa VERSO-ohjelman kouluttajat ovat usein kuulleet kokemuksina ja tarinoina koulutuksissa, esim. vertaissovittelukoulutuksen aikana kokeneet oppilassovittelijat kertovat hyödyntävänsä sovitteluosaamistaan tai sen osia myös oman harrastuksen ja kaveriporukan parissa, tai päiväkodin portilla on kuultu tarinaa siitä, miten jopa 2-vuotias osaa tuoda puheenvuoron antavaa MiniVerson puhekapula-sammakkoa vanhemmilleen näiden toraillessa keskenään.

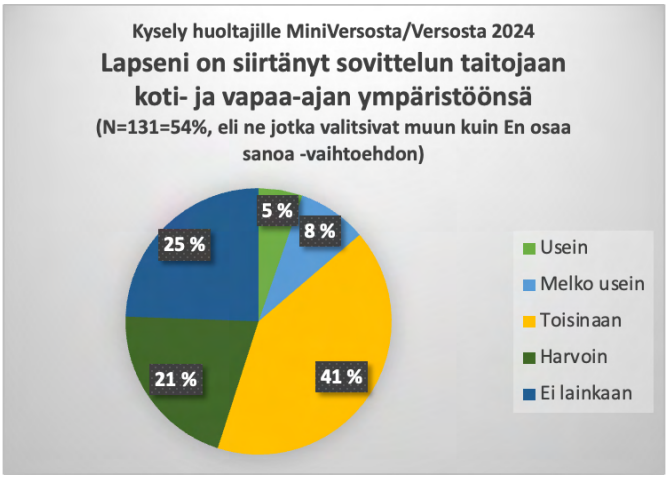

Huoltajien ymmärrys sovittelun merkityksestä lapsen sosiaalisten taitojen kehityksessä on vuoden 2024 aikana lisääntynyt heille kohdistetun tiedottamisen myötä. Yhä useammat huoltajat pitävät tärkeänä lapsen osallisuutta ja leimaamatta työskentelyä, kun koettua kiusaamista käsitellään. Varhaiskasvatus- ja opetusyhteisöt hyödyntävät VERSO-ohjelman materiaalia huoltajille tiedottamisessa.

Huoltajien ymmärrys sovittelun merkityksestä lapsen sosiaalisessa kasvussa ja eri tasoisten konfliktien, riitojen ja koetun kiusaamisen käsittelyssä on lisääntynyt. Huoltajat mieltävät VERSO-ohjelman osaksi lasten ja oppilaiden osallisuutta lisääviä koetun kiusaamisen ehkäisyn menetelmiä. Henkilökunnan valmius vetää vanhempainiltoja ja käydä keskustelua huoltajien kanssa VERSO-ohjelman ja sovittelun käytännöistä on vahvistunut.

> *”On harmillista, etteivät kaikki halukkaat oppilaat pääse mukaan sovittelukoulutukseen: siitä olisi hyötyä elämässä, vaikka sovittelijana ei toimisikaan.”*
>
> *”Tietoa ei paljon ole saatu, käytännön tasolla en tiedä miten päiväkodissa tätä käytetään.”*
>
> *”Todella tärkeää lapsia osallistavaa toimintaa. Lapseni on innokas verso-sovittelija.”*

4 HUOMIOITA TULOKSISTA VUOSIEN VARRELTA

Tässä kappaleessa nostamme huomioita toimintokohtaisesti (MiniVerso, Verso, Resto) havaitsemistamme kehitystrendeistä ja mielenkiintoisista havainnoista. VERSO-ohjelmassa seurataan tuloksellisuutta tarkasti vuosittain lukuisilla erilaisilla mittareilla. Teemme kyselyitä koulutuksissa olleille henkilöille, yhteisöille ja kohtaamillemme kentän toimijoille. Viime vuosina olemme erityisesti panostaneet ns. loppukäyttäjien kuulemiseen eli niiden lasten ja oppilaiden näkemyksiin, joiden oletamme hyötyvän VERSO-ohjelman toiminnasta. Monia kyselyitä ja kysymyksiä on esitetty kohta jo kymmenen vuoden ajan, joten vastaajien määrä alkaa olla merkittävä ja pystymme myös havaitsemaan muutoksia vuosien saatossa. Huomioitavaa on se, että vaikka seurantaa on tehty pitkään ja vastaajat vaihtuvat vuosittain, tulokset monien mittareiden osalta pysyvät hyvin samanlaisina ja vuosivaihtelua on vain vähän.

Sovittelussa osapuolina olleiden lasten ja oppilaiden kokemuksia

VERSO-ohjelmassa seurataan erityisellä kiinnostuksella varhaiskasvatuksessa MiniVerso-sovittelun osapuolina olleiden lasten ja kouluissa vertaissovittelussa ja aikuisjohtoisessa Resto-sovittelussa olleiden oppilaiden kokemuksia sovittelusta. Olemme keränneet tietoa jo vuosia ja osittain kysyneet samoja asioita eri vuosina, joten tiettyjen kysymysten osalta otantamäärä on jo merkittävä. Kehitämme koko ajan tapoja kerätä erilaista tietoa kentällä arjessa tehtävien sovitteluiden tuloksista ja osapuolten kokemuksista. Seuraavassa muutamia kiinnostavia nostoja vuosien varsilta heidän kokemuksistaan.

Varhaiskasvatuksessa sovittelussa olleiden lasten näkemyksiä kerätään haastattelulla, jonka oman ryhmän aikuiset tekevät. Haastatteluissa lapsilta on kysytty, mitä heidän mielestään sovittelun jälkeen tapahtui. Alla olevasta taulukosta näkyy vastauksia eri vuosilta. Vuosien 2019-2024 aikana vastauksen on antanut yhteensä 745 lasta, joista 84% kertoi, että sovittelun jälkeen tuli hyvä mieli ja leikki jatkui eikä tullut enää riitoja. Vastaajista 9% ei muistanut haastattelutilanteessa enää mitä tapahtui. Muita vastausten osuus oli 7% ja siellä on mainintoja mm. *”menin ulos tanssimaan”, ”ei tapeltu enää”, tehdään jotain, mikä piristää”, ”pyydetään aikuinen auttamaan riidassa”* ja *” Voidaan joskus itsekin sovitella, ei tarvitse aina aikuista sovitteluun”*.

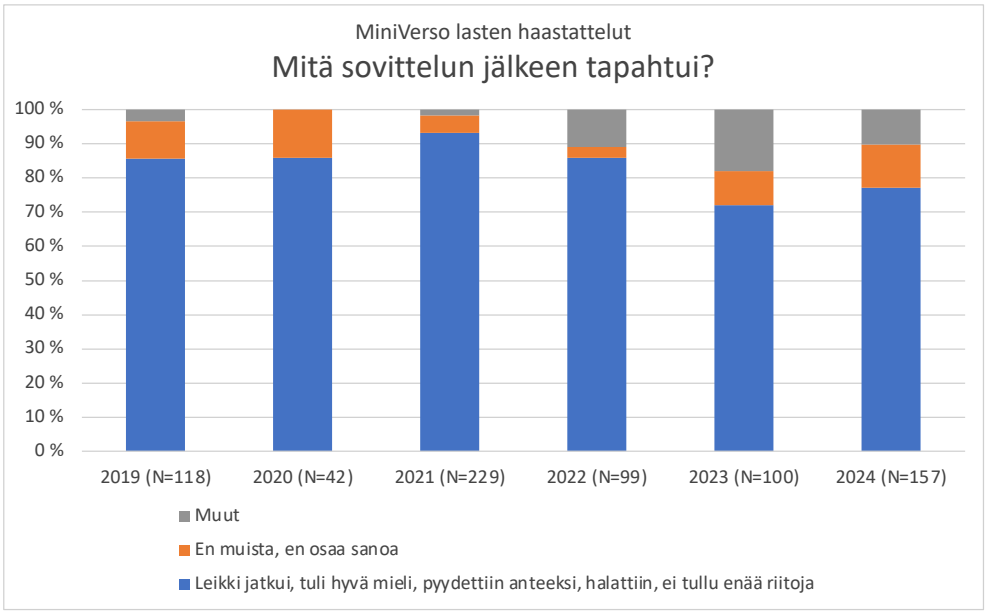

Koulujen vertaissovittelun osapuolina olleiden oppilaiden näkemyksiä kerätään sovittelun jälkeen koululla toteutettavalla kyselyllä. Vuosittain saadaan n. 50-250 vastausta eripuolilta Suomea. Yksi kiinnostava kysymys nimenomaan vertaissovittelussa osapuolina olleille oppilaille on väite ”On hyvä, että koulussa on vertaissovittelutoimintaa”. Suurin osa osapuolena olleista on väitteen kanssa täysin samaa tai melko samaa mieltä. Alla kuvio eri vuosien vastauksista.

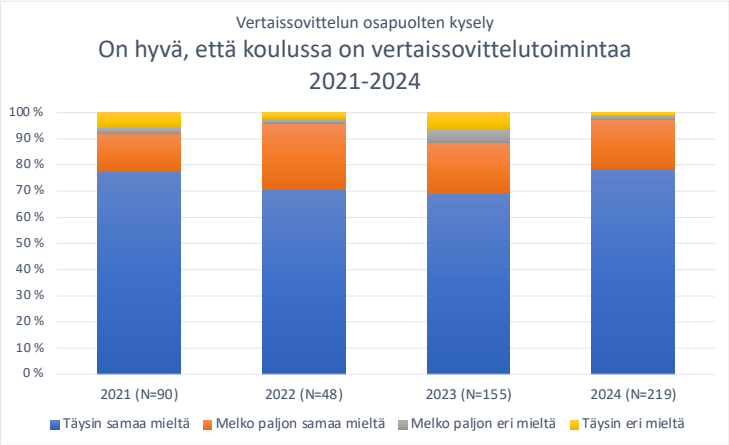

Kun asiaa tarkastellaan syvemmin ja tutkitaan, miten kokemukset omasta sovittelutilanteesta vaikuttavat näkemyksiin vertaissovittelutoiminnasta, löytyy kiinnostavia yksityiskohta. Ne oppilaat, jotka ovat kokeneet, että sovittelijat ovat toimineet puolueellisesti, ovat hieman kriittisempiä siitä, että vertaissovittelutoiminta koulussa on hyvä. Selkeämpi ero on näkyvissä niiden oppilaiden kohdalla, jotka samassa kyselyssä olivat eri mieltä väitteen ”minua kuunneltiin vertaissovittelussa” kanssa. Ne, jotka kokivat, ettei heiltä kuunneltu sovittelussa, olivat kriittisempiä sen suhteen, että koulun vertaissovittelutoiminta on hyvä asia. Ymmärrettävästi omilla kokemuksilla on merkitystä, miten vertaissovittelun hyöty koetaan. Mielenkiintoinen havainto on se, että kuulluksi tulemisen kokemuksella vaikuttaisi olevan oppilaille isompi merkitys tähän kokemukseen, kuin muilla kysytyillä asioilla.

Kuulluksi tulemisen kokemusta pidetään restoratiivisessa lähestymistavassa merkittävänä eheytymisen edellytyksenä. Yllä oleva havainto kuulluksi tulemisen merkityksestä yleisemmin sovittelutoiminnan hyväksi kokemiselle voisi tarkoittaa sitä, että on tärkeää huomioida sovittelun jälkeen sitä, miten osapuolet ovat kokeneet tulleensa kuulluiksi sovittelussa. Tähän keskittymällä saattaa olla vaikutusta siihen, miten sovittelun osapuolet kokevat sovittelun toimivan ja mitä vaikutuksia sillä itselle koetaan olevan. Alla olevassa kuviossa neljältä vuodelta vertaissovittelun osapuolten kokemuksia siitä, miten he ovat kokeneet tulleensa kuulluiksi sovittelussa. Vaikka vuosivaihtelua on, on merkittävää nähdä, että vertaissovittelussa osapuolet ovat lähes aina samaa tai melko samaa mieltä väitteen ”vertaissovittelussa minua kuunneltiin” kanssa.

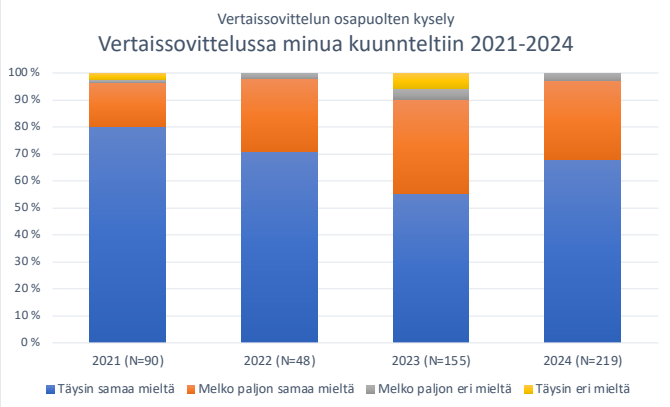

Kiusaamisen vähentyminen

Varhaiskasvatuksessa toimivilta aikuisilta on kysytty MiniVerson vaikutuksesta kiusaamisen vähentymiseen omassa ryhmässä. Lähes kaikki vastaajat kokevat, että MiniVersolla on vaikutusta kiusaamisen vähentymiseen. Vuosien 2022-2024 aikana 64-73% vastaajista kokee MiniVerson vähentävän kiusaamista paljon tai melko paljon. Tulos on merkittävä huomioiden sen, että kiusaamisilmiöön puuttuminen tehokkaasti varhaiskasvatuksessa on tärkeää lasten ja yhteisön hyvinvoinnin lisäksi myös siksi, että ehkäisemällä kiusaamista varhaiskasvatuksessa voidaan ehkäistä kiusaamista myös koulussa.

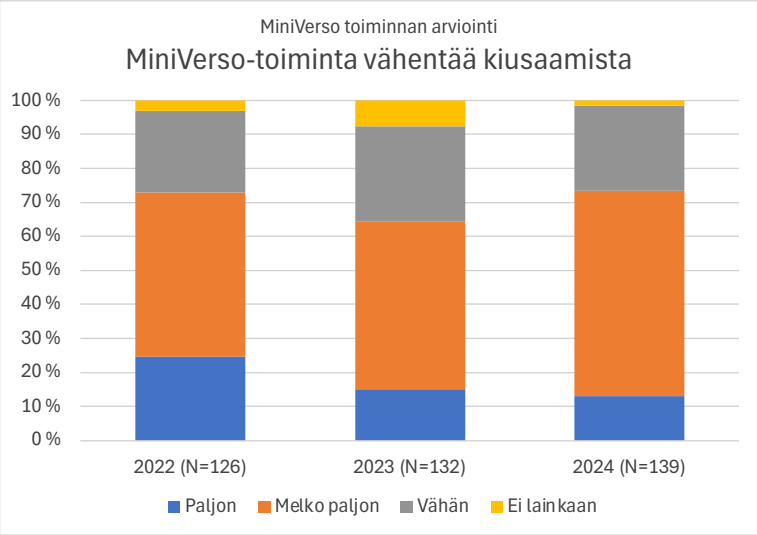

Turvallisuuden lisääntyminen VERSO-ohjelman myötä

Tällä hetkellä turvallisuus puhuttaa paljon opetus- ja kasvatuskentällä ja olemme käyneet viime vuoden aikana lukuisia keskusteluita sekä lasten että aikuisten kanssa siitä, miten turvallisuus varhaiskasvatuksessa ja koulussa koetaan ja mistä asioista se koostuu. Eräänä mittarina VERSO-ohjelmassa käytetään käyttäjien kokemusta siitä, kuinka paljon VERSO-ohjelman mukaisen toiminnan koetaan lisäävän turvallisuutta.

Varhaiskasvatuksessa aikuisilta on kysytty kolmena vuonna peräkkäin kokemusta turvallisuuden lisääntymisestä MiniVerso-toiminnan myötä. Vastaajista 70-80% on kokenut MiniVerson lisäävän turvallisuutta paljon tai melko paljon.

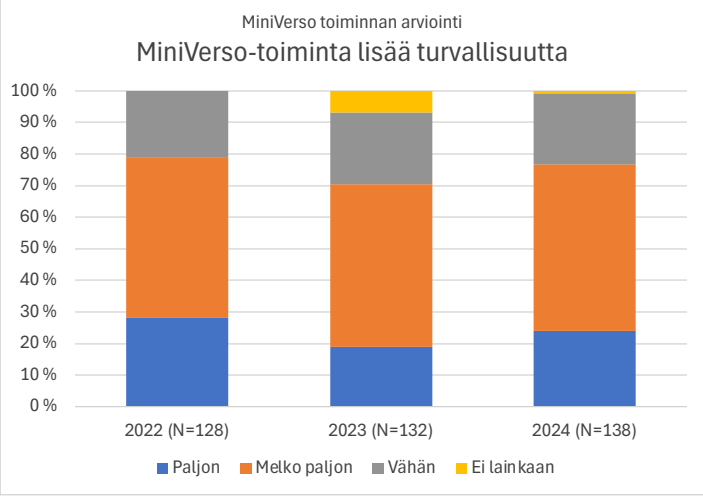

Koulun puolella asiaa on kysytty neljän vuoden aikana sekä oppilailta että koulun aikuisilta. Mielenkiintoista on vertailla, miten oppilaiden ja aikuisten näkemykset eroavat toisistaan. Vuosina 2021-2023 vastaajista 80-95% sanoo Verso-toiminnan lisäävän turvallisuutta omassa koulussa paljon tai melko paljon. Vuonna 2024 ”vähän” tai ”ei lainkaan” -vaihtoehdon valinneiden määrä on lisääntynyt sekä aikuisissa että lapsissa. Tätä voi osaltaan selittää entistä haasteellisemmaksi koettu kouluarki sekä yhteiskunnassa koventuneet asenteet. Toisaalta tämä heittää haasteen myös VERSO-ohjelmalle tutkia asiaa tarkemmin ja pohtia, miten voimme toimintaa kehittämällä vastata paremmin turvallisuushaasteisiin. Merkille pantavaa on, että oppilaiden kokemus on vuosien ajan ollut järjestään positiivisempi kuin koulun aikuisten.

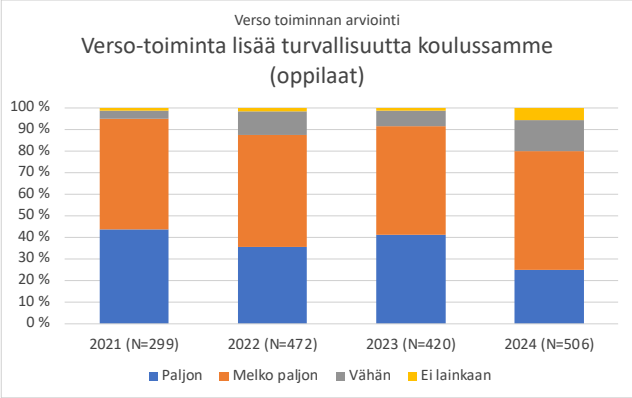

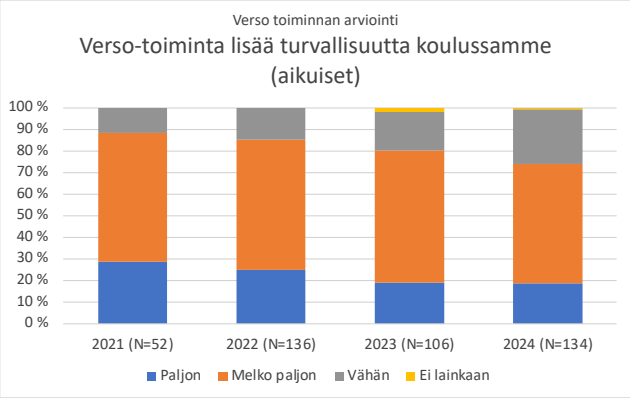

Riitojen selvittäminen koulussa sekä sopimusten syntyminen ja pitäminen sovittelussa

Neljän vuoden seurannassa, yhteensä 1665 vastaajan aineiston perusteella, voidaan katsoa, että koulujen oppilasta reilu neljännes käy Vertaissovittelussa selvittämässä omaa riitaansa.

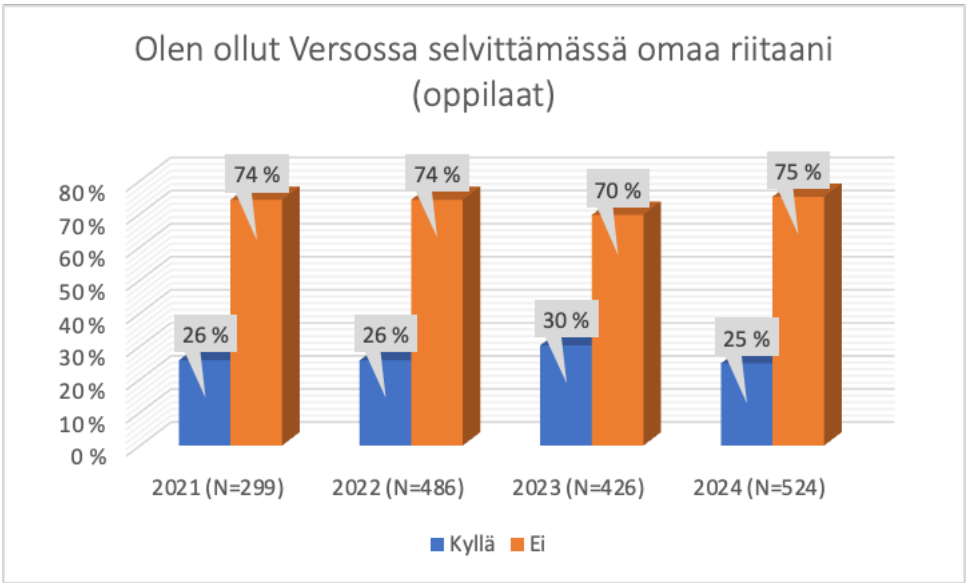

Versossa ’asiakkaina’ käyvien oppilaiden osuus voisi olla suurempikin. Tämä herättää kysymyksen tunnetaanko Verso-toiminta koululla? Tähän kysymykseen vastanneiden Verso-toimijoiden vastaukset

vuosilta 2021-2024 näkyvät alla olevassa kuviossa. Oppilaat kokevat tämänkin positiivisemmin kuin koulun aikuiset. Hieman yllättävää on myös se, että Verso-toimintaa tukevien Verso-aikuisten kokemus eroaa muiden kokemuksesta ja he kokevat Verson tunnettuuden huonompana, kuin muu koulun väki. Kokonaisuutena tunnettuus on toimintaa toteuttavissa yksiköissä hyvällä tasolla.

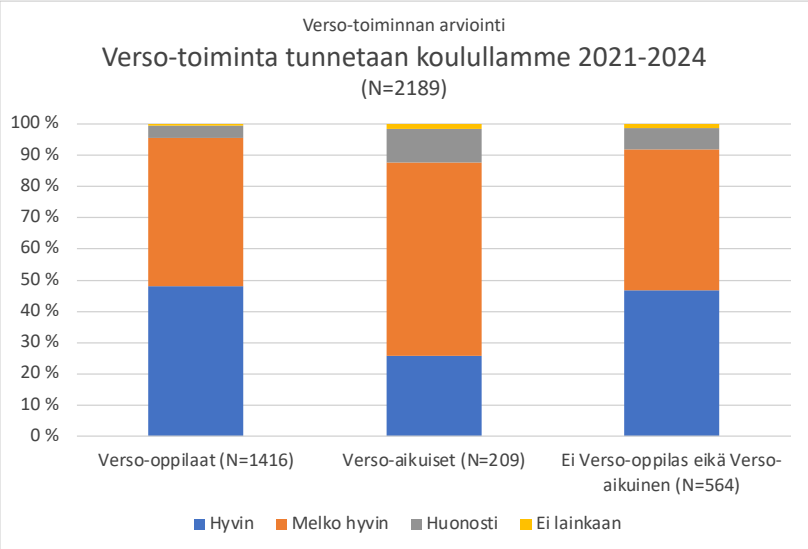

Kun vertaissovitteluun päästään, syntyy siellä sopimuksia lähes aina. Vertaissovittelua käyttäviltä kouluilta kysytään vuosittain tilastoja siitä, kuinka usein vertaissovittelussa syntyy sopimus ja onko sen seurannassa todettu pitäneen. Alla oleva kuvio näyttää vuosina 2017-2024 kyselyyn vastanneiden koulujen näkemykset aiheeseen. Otoksessa on kahdeksan vuoden ajalta yhteensä 696 koulun vastausta. Kaikki vastaukset yhdistettynä vertaissovittelu päätyy 96% sopimukseen ja 94% sovituista tapauksista sovinto on seuranta-ajan puitteissa (yleensä 1-2 viikkoa) pitänyt.

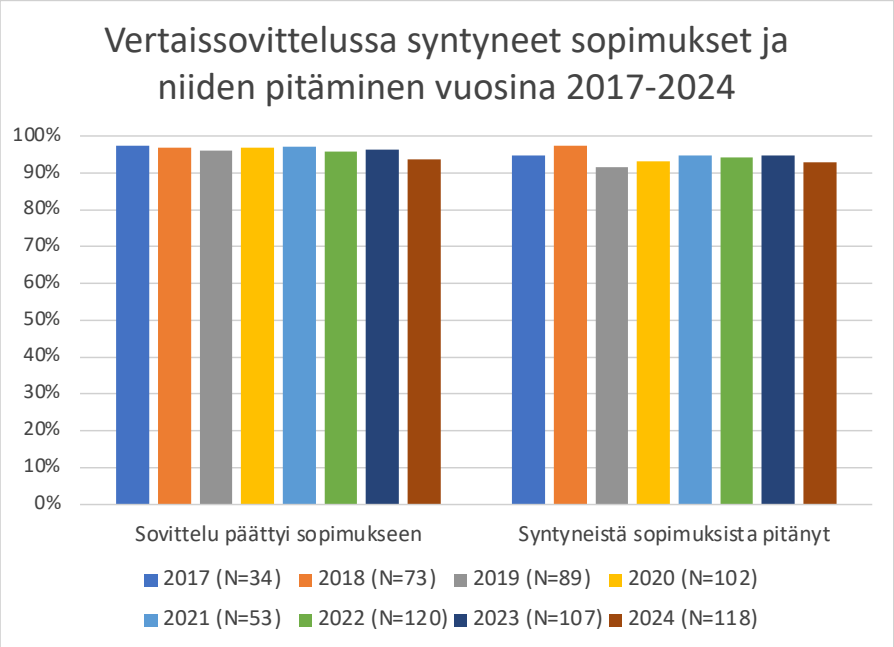

Aikuisjohtoisen Resto-sovittelun merkitys

Resto – Sovitteleva ja restoratiivinen yhteisö -koulutuksen käy vuosittain noin 200-300 opetus- ja kasvatuskentän ammattilaista. Koulutuksen tarkoitus on tukea restoratiivista toimintakulttuuria kentän yksiköissä. Koulutetut henkilöstön jäsenet omaavat parempia valmiuksia tukea niin kasvattajien sovittelutyötä ja restoratiivisen kohtaamisen taitoja varhaiskasvatuksessa kuin oppilaiden tekemää sovittelutyötä kouluilla. Lisäksi heillä on syvempi sovittelun taito, jota hyödynnetään aktiivisesti osana omaa työtä.

Resto-koulutuksen käyneiltä kysytään vuosittain, miksi he kokevat restoratiivisen sovittelun olevan tärkeää. He voivat valita annetuista kahdeksasta vaihtoehdosta itselleen kolme tärkeintä. Alla oleva kuvio kuvaa näitä vastauksia viimeisten neljän vuoden kyselyissä. Vastaajat tuntuvat pitävän sovittelussa tärkeänä sitä, että sovittelu konfliktien ratkaisumenetelmänä keskittyy ratkaisujen löytämiseen eikä siinä etsitä syyllisiä tai rangaista ketään. Lisäksi kuulluksi tuleminen nousee tärkeäksi elementiksi, kun sovittelussa mahdollistetaan kaikille oman kokemuksensa kertominen. Lisäksi sovittelu tuntuu toimivan hyvin tunteiden ja tarpeiden käsittelyn areenana.

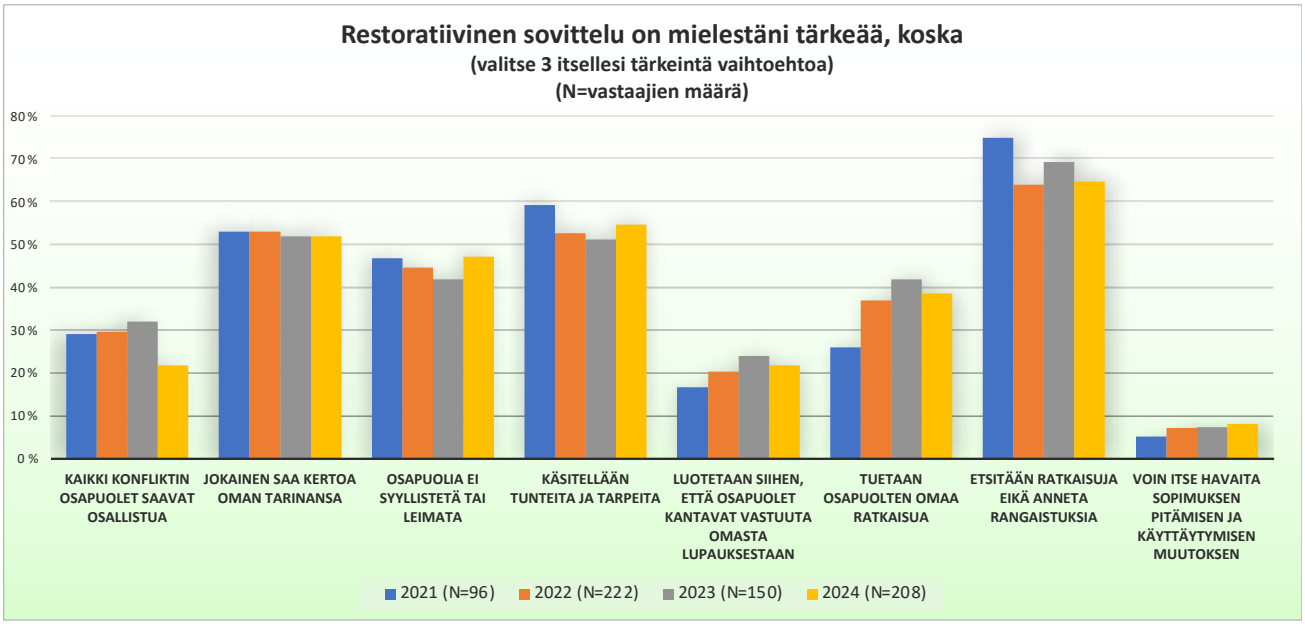

Resto-koulutetuilta kysytään myös, miten he kokevat restoratiivisen lähestymistavan (sis. restoratiivisen ajattelutavan, -kohtaamisen ja -menetelmät) tukeneen heidän työtään. Heidän osuutensa, jotka kokevat

saavansa restoratiivisesta lähestymistavasta paljon tukea, on kasvanut vuosittain ja vuoden 2024 osalta nousi jo yli puoleen vastaajista. Restoratiivisen työotteen ja kohtaamistaitojen koetaan tukevan omaa työtä kasvatus- ja opetuskentällä. Tämä rohkaisee jatkamaan tärkeää koulutustyötä lasten ja oppilaiden lisäksi myös henkilöstön jäsenten kanssa. Restoratiivinen lähestymistapa vastaa selvästi siihen tarpeeseen, jota kentällä toimivilla aikuisilla nykytilanteessa on.

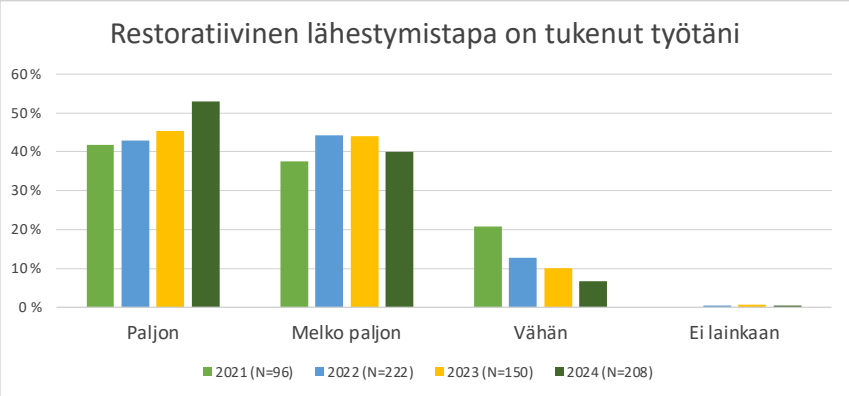

5 YHTEENVETO JA KATSE TULEVAAN

Restoratiivinen toimintakulttuuri osallisuuden ja hyvinvoinnin tukena

VERSO-ohjelma edistää restoratiivista lähestymistapaa ja sovittelukäytäntöjä suomalaisessa opetus- ja kasvatuskentässä. Katsaus vuoden 2024 työhön ja tuloksiin kertoo, että restoratiivinen lähestymistapa vahvistaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja tunnetaitoja. Näiden kautta rakentuu myös turvallisuuden kokemus yhteisöissä. VERSO-ohjelman tärkeimmät toimijat löytyvät kentän väestä; niistä lapsista, nuorista ja aikuisista, jotka päivittäin toteuttavat restoratiivista toimintaa omissa yhteisöissään. Kentällä elää vahvasti restoratiivinen ajatus yhdessä tekemisestä ja kaikkien yhteisön jäsenten tarpeiden huomioimisesta, kun yhteistä hyvinvointia rakennetaan.

Pitkäjänteinen työ kentällä lähes 25 vuoden ajan on muodostanut VERSO-ohjelmasta merkittävän osan kiusaamista ennaltaehkäisevää työtä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa. Toimintaa on koulutettu jo 200 paikkakunnalla ympäri Suomea. STEA on arvioinut ohjelman erittäin tulokselliseksi jo kahtena peräkkäisenä vuotena. MiniVerso- ja Verso-toiminta on molemmat arvioitu Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin toimesta, mikä on tuonut arvokasta palautetta ja vahvistanut ohjelman suuntaa teroittaen sen tarvetta kasvatus- ja opetusyhteisöissä.

Kuten laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa, myös kasvatus- ja opetuskentällä etsitään keinoja purkaa yksilöiden ja väestöryhmien välisiä vastakkainasetteluja. VERSO-ohjelmassa restoratiivinen lähestymistapa nähdään yhtenä väylänä purkaa vastakkainasettelua. Kohtaamisen taidot ovat tässä keskiössä: toista ihmistä pyritään kohtaamaan hänen omasta todellisuudestaan käsin, kiinnostuneena hänen tavastaan nähdä ja kokea maailma.

Tämä pätee kaikenlaisiin ihmissuhteisiin – lasten ja aikuisten keskinäisiin, sekä sukupolvien välisiin kohtaamisiin. Lapsesta saakka on tärkeää oppia näitä kohtaamisen taitoja, joiden varassa kyetään kuulemaan toisen näkökulmaa ja tunnistamaan oman ajattelun mahdollinen tiedostamaton puolueellisuus. Vaikka aiheet ovatkin monimutkaisia, olisi lasten ja nuorten aliarvioimista, mikäli emme tutkisi näitäkin ajatuksia ja näkökulmia heidän kanssaan yhdessä. Näin voimme oppia yhdessä ja tarkastella myös omaa ajatteluamme ja sen kautta vaikuttaa vastakkainasettelua luovaan asenneilmapiiriin.

Kentällä tätä työtä tehdään joka päivä. VERSO-ohjelmaa toteuttavien yksiköiden lapset, oppilaat, opiskelijat ja aikuiset elävät todeksi varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien henkeä: osallisuutta, vuorovaikutusta ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Restoratiivinen lähestymistapa ja sovittelu tukevat näitä tavoitteita konkreettisesti. Kasvatamme yhdessä tulevia sukupolvia, joilla on hyvät valmiudet kohdata toisiaan ja elämän heittämiä haastavia tilanteita.

VERSO-ohjelma kehittyy yhteiskunnan kehityksen mukana ja kehittämistä tehdään jatkossakin kaikkien niiden tuhansien kentän lasten, nuorten ja aikuisten kanssa, joita vuosittain kohtaamme. VERSO-ohjelma ei ole pelkkä menetelmä, vaan tapa rakentaa kuuntelevaa ja osallistavaa toimintakulttuuria – varhaiskasvatuksen tai koulun arjessa, yksi kohtaaminen kerrallaan.

VERSO

OHJELMA